

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**TRESTNÍ ŘÍZENÍ SE ZAMĚŘENÍM NA PŘEČIN
ZANEDBÁNÍ POVINNÉ VÝŽIVY**

Bc. Denisa Kočová

Vedoucí: JUDr. Ing. Pavel Pikola, Ph.D.

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra práva

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Kočová Denisa

Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Hradec

Název práce

Trestní řízení se zaměřením na přečin zanedbání povinné výživy

Anglický název

The Prosecution with the Aim to an Offence of the Family Care Neglect

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zmapovat problematiku vyživovací povinnosti v obecné rovině, historický vývoj trestného činu zanedbání povinné výživy na území ČR, současnou právní úpravu a zákonné znaky přečinu zanedbání povinné výživy, zvláštní ustanovení o účinné lítosti, rozdíly mezi slovenskou a českou právní úpravou tohoto trestného činu, postup orgánů činných v trestním řízení při zaměření na fázi prověřování v trestním řízení v policejní praxi s kazuistikou. Zjistit a vyhodnotit platnost stanovených předpokladů na skupině případů přečinů zanedbání povinné výživy evidovaných Obvodním oddělením policie ČR v Žamberku v letech 2010-2013.

Metodika

Analýza dostupné literatury s cílem vymezit a popsat problematiku vyživovací povinnosti, trestného činu zanedbání povinné výživy a související pojmy. Shromáždění dat z praxe metodou analýzy dokumentů. Data budou následně zpracována, porovnána a interpretována. V dalším kroku bude na získané skupině dat zkoumána platnost stanovených předpokladů a vyhodnocení výsledků.

Harmonogram zpracování

Osnova DP do 30.9.2013
Teoretická část DP do 30.11.2013
Praktická část DP do 28.2.2014
Odevzdání DP do 31.3.2014

Rozsah textové části

60-80 stran

Klíčová slova

rodina, výživné, neplnění vyživovací povinnosti, trestní řízení, přečin zanedbání povinné výživy, účinná lítost

Doporučené zdroje informací

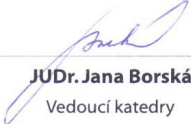
- ČENTĚŠ, J. a kol. (2006). Trestný zákon s komentářem. Žilina : Eurokódex, 624 s. ISBN 80-88931-47-9.
- HENDL, J. (2005). Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. 1. vydání. Praha : Portál, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HRACHOVEC, P. (1999). Dodatečné splnění vyživovací povinnosti jako podmínka účinné lítosti. Právní rozhledy, roč. 7, č. 6, s. 320. ISSN 1210-6410. Portál, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HRUŠÁKOVÁ, M. (2001). Rozvod a paragrafy. 1. vydání. Praha : Computer Press, 73 s. ISBN 80-7226-477-X.
- NESNÍDAL, J. (2012). Občanský zákoník I. s komentářem. Český Těšín : Poradce s.r.o., 320 s. ISBN 978-7365-336-1.
- NOVOTNÝ, F. a kol. (2010). Trestní zákoník 2010. Praha : Eurounion Praha, s. r. o., 838 s. ISBN 978-80-7317-084-4.
- ŠÁMAL, P. a kol. (2010). Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 3286 s. ISBN 978-80-7400-178-9.

Vedoucí práce

Píkola Pavel, JUDr. Ing., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2014

JUDr. Jana Borská
Vedoucí katedry

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.
Děkan fakulty

V Praze dne 26.2.2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci „Trestní řízení se zaměřením na přečin zanedbání povinné výživy“ vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze, dne 24. března 2014

podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Ing. Pavlu Pikolovi, Ph.D. za vstřícnost, odbornou konzultaci a podnětné připomínky při zpracování této diplomové práce. Mé poděkování patří rovněž JUDr. Anně Šírové a kolegyni Ing. Monice Pinkava Adlerové za inspiraci a cenné rady, a dále mým blízkým za psychickou podporu.

Trestní řízení se zaměřením na přečin zanedbání povinné výživy

The Prosecution with the Aim to an Offence of the Family Care Neglect

Souhrn

Tato diplomová práce přibližuje problematiku vyživovací povinnosti, vymezuje trestný čin zanedbání povinné výživy včetně jeho zákonných znaků a souvisejících pojmů, seznamuje s historickým vývojem tohoto trestného činu na území České republiky a porovnává jeho českou a slovenskou právní úpravu. Dále charakterizuje činnost policejního orgánu v trestním řízení v praxi se zaměřením na fázi prověřování a na výzkumném vzorku dat, získaného z případů evidovaných na Obvodním oddělení Policie České republiky v Žamberku, metodou analýzy dokumentu ověřuje platnost stanovených předpokladů.

Summary

This thesis deals with issues of alimentary obligation, determines the criminal act of neglecting alimentary obligation including its legal definition and relating terms, familiarizes with the historical development of this criminal act in the Czech Republic and compares its Czech and Slovakia legal regulations. It also describes the actions of police authorities during the criminal procedure and focuses on the phase of verification and on a sample of research data from cases registered in the Police Department in Žamberk and verifies the validity of established presumption by the method of document analysis.

Klíčová slova: rodina, vyživovací povinnost, výživné, trestný čin zanedbání povinné výživy, trestní řízení, pachatel, účinná lítost, analýza dokumentu, předpoklad

Keywords: family, alimentary obligation, criminal act of neglecting alimentary obligation, criminal procedure, offender, active repentance, document analysis, presumption

Obsah

Úvod.....	4
Cíl práce a metodika	5
1 Právní úprava a charakteristika výživného	7
1.1 Pojem „výživné“	7
1.2 Současná právní úprava vyživovací povinnosti	8
1.2.1 Výživné mezi rodiči a dětmi a předky a potomky	11
1.2.2 Výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce	14
1.2.3 Společná ustanovení o výživném	15
1.2.4 Výživné mezi manžely	15
1.2.5 Výživné rozvedeného manžela	16
2 Trestný čin zanedbání povinné výživy na území ČR z pohledu historie	19
3 Současná právní úprava a zákonné znaky trestného činu zanedbání povinné výživy	23
3.1 Předmět ochrany.....	24
3.2 Povinnost vyživovat nebo zaopatřovat.....	25
3.3 Trestní odpovědnost pachatele.....	25
3.4 Dluh na výživném	25
3.5 Povaha trestného činu zanedbání povinné výživy	26
3.6 Neplnění povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného	27
3.7 Vyhýbání se plnění zákonné vyživovací povinnosti	28
3.8 Vydání oprávněné osoby nebezpečí nouze.....	29
3.9 Zvláštní ustanovení o trestání	30
3.10 Exekuce pozastavením řidičského oprávnění	31
3.11 Ustanovení § 197 trestního zákoníku účinná lítost	32
3.12 Vybraná judikatura k trestnému činu zanedbání povinné výživy	35
4 Komparace se slovenskou právní úpravou.....	38
5 Pojem trestní řízení	43
6 Činnost policejního orgánu v rámci šetření a prověřování trestného činu zanedbání povinné výživy	44
6.1 Přijetí trestního oznámení.....	44
6.2 Fáze prověřování.....	49

6.2.1 Výslech povinného	50
6.2.2 Zvláštní situace.....	51
6.2.3 Způsob ukončení prověřování.....	53
7 Kazuistika	56
7.1 Příklad č. 1	56
7.2 Příklad č. 2	57
8 Analýza případů trestných činů zanedbání povinné výživy, které byly evidovány na Obvodním oddělení Policie ČR v Žamberku v letech 2010 až 2013	58
8.1 Stanovení výzkumného cíle a předpokladů	58
8.2 Výzkumný vzorek	59
8.3 Použitá metoda výzkumu.....	59
8.4 Průběh výzkumu a jeho výsledky	60
8.5 Ověření stanovených předpokladů	67
Závěr	69
Seznam literatury	72
Seznam tabulek.....	75
Seznam grafů	75
Seznam příloh	75

Úvod

Člověk je tvor společenský. Jeho život je sbírkou vztahů k těm nejbližším, přátelům, známým i k lidem, které potká jen jednou v životě. Nejdůležitější v životě každého je rodina a vztahy v ní. Sociologie rodinu definuje jako skupinu osob navzájem spjatých pokrevními svazky, manželstvím nebo srovnatelným právním vztahem nebo adoptí, kdy dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí. Rodinu definuje společný způsob života i funkce, které rodina ve společnosti plní: funkce reprodukční, sociálně ekonomické, kulturně výchovné, sociálně psychologické a emocionální.

To, jak rodina funguje, jak na sebe její jednotliví členové působí, určuje, jaký člověk bude. Rodiče předávají svým dětem specifické vzorce chování, učí je pravidlům společnosti, pro kterou rodina představuje základní stavební buňku. Děti pak nevědomky krácejí ve šlépějích svých rodičů a to, co se naučily, předávají dál svým potomkům. Jednou z nejdůležitějších funkcí rodiny je funkce reprodukční, která zajistí přežití společnosti. V poslední době však rodina pozbývá svou jedinečnost, neplní svou funkci, a proto stále důležitější roli mají různé právní normy, které upravují chování a jednání jedinců tak, aby přirozená funkce rodiny, kdy se její členové o sebe navzájem starají a pečují, byla alespoň v nejdůležitějších bodech nahrazena.

Cíl práce a metodika

Cíl práce

Cílem této diplomové práce je seznámit s problematikou vyživovací povinnosti v obecné rovině, představit historický vývoj trestného činu zanedbání povinné výživy na území České republiky, současnou právní úpravu přečinu zanedbání povinné výživy a pojmy související, porovnat slovenskou a českou právní úpravu tohoto trestného činu a přiblížit postup orgánů činných v trestním řízení při zaměření na fázi prověřování v trestním řízení v policejní praxi, dále pak na zkoumaném vzorku dat ověřit platnost čtyř stanovených předpokladů.

Metodika

První část, teoretická, je věnována seznámení s problematikou vyživovací povinnosti a souvisejícími pojmy. Bylo čerpáno z dostupných právních pramenů, jejich výkladů a komentářů k nim, a to jak v knižní podobě (občanský zákoník, trestní zákoník, trestní řád, odborné články a publikace), tak z elektronických evidencí (ASPI, internet). Využito bylo také vlastních písemných zjištění a praktických zkušeností osob, které se touto problematikou dlouhodobě zabývají.

V druhé části, praktické, byla z informačního systému Policie České republiky, tzv. ETŘ (evidence trestního řízení), metodou analýzy dokumentů získána data o případech zanedbání povinné výživy evidovaných na Obvodním oddělení Policie ČR v Žamberku v letech 2010 až 2013. Tato data byla pomocí programu MS Office (Excel) zpracována, porovnána a interpretována. Poté byla na získané skupině dat zkoumána platnost stanovených předpokladů. Předpoklady byly stanoveny následovně:

- 1) Předpokládá se, že u trestného činu zanedbání povinné výživy představují ženy menší procento pachatelů než muži.
- 2) Předpokládá se, že víc jak 50 % pachatelů využije zvláštního ustanovení o účinné lítosti, aby se vyhnula odsouzení za tento trestný čin.

- 3) Předpokládá se, že pro sjednání nápravy postačí, když pachatel bude v rámci trestního řízení aspoň jednou policejním orgánem prověřován pro podezření z trestného činu zanedbání povinné výživy a nadále si bude již svou vyživovací povinnost plnit.
- 4) Předpokládá se, že méně než 25 % prověřovaných osob neplní vyživovací povinnost proto, že nemá dostatečný příjem, ze kterého by výživné mohli platit, a do této situace se nedostali vlastním zaviněním.

Zjištěné informace byly vyhodnoceny v závěru této práce.

1 Právní úprava a charakteristika výživného

Jednou ze základních právních úprav zabývajících se rodinou je zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky (dále jen jako Listina). V čl. 32 je uvedeno, že děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči, dále pak, že rodičovství a rodina je pod ochranou státu. Konkrétně pak odst. 4 čl. 32 Listiny garantuje rodičům právo pečovat o děti a vychovávat je a naopak dětem zajišťuje právo na rodičovskou výchovu a péči.¹ Péče o dítě a jeho výchova předpokládá zajištění materiálních i nemateriálních (např. psychosociálních a citových) podmínek pro to, aby dítě mohlo v přirozeném rodinném prostředí rozvíjet své osobní schopnosti a možnosti, které povedou k jeho odpovídající socializaci. Je právem dítěte i jeho rodiče, aby stát této péči poskytoval zvláštní ochranu. Materiální podmínky výchovy dítěte jsou realizovány prostřednictvím tzv. vyživovací povinnosti rodičů vůči dětem.² Vyživovací povinnost se vztahuje zásadně na oba rodiče, přičemž stanovení jejího rozsahu je věcí kritérií vyplývajících z konkrétních ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen jako občanský zákoník), na který se v tomto smyslu odkazuje čl. 32 odst. 6 Listiny. Dále pak dle již zmíněného čl. 32 odst. 4 Listiny je stát povinen poskytnout ochranu tomuto právu dětí tak, že stanoví povinnost tomu z rodičů, který o děti bezprostředně nepečuje, aby nesl náklady stanovené soudem na výživu dítěte.³

1.1 Pojem „výživné“

Pojem „výživné“, jež je v praxi běžně používán, není jako takový, zákonem přesně definován. Člověk, který není znalý práva, si pod pojmem „výživné“ jednoduše představí finanční částku pravidelně putující z rukou povinného rodiče do rukou oprávněného rodiče, který vychovává oprávněné dítě. Samotné „výživné“ však představuje mnohem více.

¹ Čl. 32 zákona č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 10. 1. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

² POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 15

³ Tamtéž, s. 15

V širším slova smyslu je tento pojem užíván pro souhrn práv a povinností vyplývajících z řady ustanovení právních předpisů v oblasti rodinného práva. V užším významu výživné představuje povinnost jednoho uhradit materiální potřeby druhého, který má na úhradu těchto potřeb ze zákona nárok. Tato problematika patří k základním problematikám rodinného práva a úzce souvisí s rozhodováním o výchově dětí, s majetkovým právem manželů a s dalšími instituty.⁴

Obsahem vyživovací povinnosti je nejen vlastní výživa, ale i ošacení, bydlení, příprava k budoucímu povolání, péče o zdraví a čistotu dítěte a opatřování dalších prostředků potřebných pro všestranný vývoj dítěte. Za výživné ve smyslu § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen trestní zákoník), nejsou za plnění vyživovací povinnosti považována v praxi příležitostná plnění v podobě dáreků a podobná plnění nesměřující k uspokojení odůvodněných potřeb dítěte.⁵

1.2 Současná právní úprava vyživovací povinnosti

Ještě do nedávna vycházela právní úprava vyživovací povinnosti ze zákona č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen zákon o rodině). Současná právní úprava vyživovací povinnosti je s účinností od 1. 1. 2014 nově zakotvena v občanském zákoníku. Výživné je na základě tohoto zákona děleno na několik typů:

- výživné mezi manžely (§ 697 občanského zákoníku)
- výživné rozvedeného manžela (§ 760 občanského zákoníku)
- výživné mezi rodiči a dětmi a předky a potomky (§ 915 občanského zákoníku)
- výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce (§ 920 občanského zákoníku)

Zákon o rodině upravoval jednotlivé druhy vyživovacích povinností souhrnně v jedné části, která se zabývala pouze vyživovací povinností, a kdokoliv měl tak možnost se celkem jednoduše informovat o dané problematice v rámci tohoto zákona. Naproti tomu jsou v občanském zákoníku výše vyjmenované druhy vyživovacích povinností uvedeny

⁴ NOVÁ, Hana a Olga TĚŽKÁ. *Vyživovací povinnost: praktická příručka s judikaturou a vzory*. 1. vyd. Praha: Linde, 1995, s. 6 - 7

⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 566

v části druhé, která se zabývá problematikou rodinného práva. Vyživovací povinnosti jsou uvedeny vždy u konkrétního tématu, ke kterému náleží. Například výživné mezi manžely je uvedeno v dílu 4 občanského zákoníku, který se zabývá povinnostmi a právy manželů, zatímco výživné rozvedeného manžela je uvedeno pod dílem 5, který se zabývá mimo jiné následky zániku manželství. Bude chvíli trvat, než si na toto nové uspořádání zvykneme. Vzhledem k tomu, že občanský zákoník je platný teprve krátkou dobu, nejsou k dispozici dosud tak rozsáhlé komentáře k dané problematice, jako tomu bylo v případě zákona o rodině.

Obecně je vyživovací povinnost definována v pododdlu 4 Vyživovací povinnost v § 910 - § 914 občanského zákoníku.

V § 910 občanského zákoníku je upravena vyživovací povinnost, kdy je zde výslovně uvedeno, že:

„(1) Předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost.

(2) Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti.

(3) vzdálenější příbuzní mají vyživovací povinnost, jen nemohou-li ji plnit bližší příbuzní.

(4) Nejedná-li se o poměr rodičů a dítěte, předchází vyživovací povinnost potomků vyživovací povinnosti předků.“⁶

V odstavci 1 zmíněného § 910 je vyslovena zásada, podle níž mají předci a potomci vzájemnou vyživovací povinnost. V tom se občanský zákoník neliší od zákona o rodině. Po tomto úvodním ustanovení jsou v dalších odstavcích uvedena pravidla o pořadí vyživovací povinnosti, to znamená, že z pohledu práva je prioritní, aby si vyživovací povinnost plnili rodiče vůči dítěti a až poté, co rodiče nejsou v odůvodněných případech schopni si tuto povinnost plnit, nastupuje vyživovací povinnost prarodičů a praprarodičů. Stejně tak má přednost vyživovací povinnost bližších příbuzných vůči dítěti před

⁶ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720)*. Český Těšín: Poradce, 2012, s. 175

vzdálenějšími příbuznými⁷. V této oblasti nedošlo s účinností občanského zákoníku ke změně, pouze zásada přednosti vyživovací povinnosti potomků před předky není převzata ze zákona o rodině.

V § 911 občanského zákoníku je stanoveno, že výživné lze přiznat, jestliže oprávněný není schopen sám se živit. Zásadní podmínkou a stěžejním předpokladem pro přiznání výživného je tedy potřeba oprávněného, jeho neschopnost sám se o sebe – pokud jde o výživu – postarat.⁸

Nově je v § 912 občanského zákoníku upraven nárok nezletilého dítěte na výživu a to i za okolností, kdy nezletilé dítě není plně svéprávné, má vlastní majetek, ale zisk z majetku není spolu s příjmem z výdělečné činnosti. V uvedeném je reflektována skutečnost, že vlastnění majetku oprávněným, resp. dosud plně nesympéprávným nezletilým dítětem, nemusí být samo o sobě v kolizi s právem na přiznání výživného.⁹

Kritéria pro určení rozsahu vyživovací povinnosti jsou uvedena v § 913 občanského zákoníku a vychází z dosavadní právní úpravy, ze zákona o rodině. Patří mezi ně odůvodněné potřeby oprávněného a jeho majetkové poměry, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. Při posuzování se zkoumá také, zda se povinný bez důležitého důvodu nevzdal výhodnějšího zaměstnání, výdělečné činnosti, majetkového prospěchu, nebo zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Navíc se oproti původní právní úpravě přihlédne i k tomu, zda povinný o oprávněného osobně pečuje a k míře, v jaké tak činí, popřípadě i k tomu, zda oprávněný žije s povinným ve společné domácnosti, o kterou povinný pečuje. Toto kritérium je platné obecně u všech druhů vyživovací povinnosti.¹⁰

⁷ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720)*. Český Těšín: Poradce, 2012, s. 177

⁸ Tamtéž s. 177

⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*, 7. dopl. a přeprac. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 294

¹⁰ Tamtéž s. 294

Pokud je více povinných osob, které mají vůči oprávněnému stejné postavení, určuje se rozsah jejich vyživovací povinnosti v poměru k jejich majetkovým poměrům, schopností a možnostem k majetkovým poměrům, schopnostem a možnostem ostatních.¹¹

Oproti předchozí právní úpravě není v občanském zákoníku v části zabývající se rodinným právem konkrétně zakotven ekvivalent § 96 odst. 2 zákona o rodině: „*Výživné nelze přiznat, jestliže by to bylo v rozporu s dobrými mravy.*“¹² Nově vyplývá z obecného ustanovení § 2 odst. 3 občanského zákoníku.¹³

1.2.1 Výživné mezi rodiči a dětmi a předky a potomky

Vyživovací povinnost rodičů a dětí včetně vyživovací povinnosti předků a potomků je upravena v § 915 občanského zákoníku, který stanoví, že:

„(1) Životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů. Toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte.

(2) Dítě je povinno zajistit svým rodičům slušnou výživu.“¹⁴

Povinnosti a práva rodičů a dítěte jsou vzájemná. Rodiče se nemohou svých povinností a práv k dítěti vzdát. Rodiče však mohou být svých povinností a práv k dítěti zbaveni nebo v nich omezení rozhodnutím soudu, popřípadě může být jejich výkon rozhodnutím soudu omezen nebo i pozastaven. Účelem právní normy, která stanoví povinnosti a práva rodičů k dítěti je zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěte. Pokud rodiče svá práva a povinnosti vykonávají tak, že nedochází k naplnění účelu právní

¹¹ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720)*. Český Těšín: Poradce, 2012, s. 175

¹² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. 7., dopl. a přeprac. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 299

¹³ Ust. § 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 1. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

¹⁴ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720)*. Český Těšín: Poradce, 2012, s. 175

normy, pak je na jednání rodičů nahlíženo jako na protiprávní chování a zneužití práv, čímž vzniká možnost použití sankce.¹⁵

Každý z rodičů má zásadně shodná práva a povinnosti vůči dítěti, ve stejném rozsahu. To, že se konkrétní podoba výkonu těchto práv může lišit u každého rodiče, není podstatné. Pod pojmem povinnosti a práva rodičů k dítěti si můžeme představit povinnosti a práva, které jsou dány právním postavením rodičů a dětí. Jsou tedy podmíněny samotnou podstatou vztahu rodič - dítě a patří sem právo rodičů určit dítěti jméno a příjmení, určit místo pobytu dítěte, dát souhlas k jeho osvojení, prohlásit rodičovství apod. Další kategorii lze nazvat „rodičovská odpovědnost“ a patří sem péče o zdraví dítěte, dobré životní podmínky, péče o rozumový, citový a mravní vývoj, jakož i zastupování dítěte a správa jeho jmění. Rodič je povinen udržovat osobní styk s dítětem a v neposlední řadě zajišťovat jeho výchovu a vzdělání. Tyto povinnosti a práva vznikají narozením dítěte (resp. rozhodnutím soudu o osvojení) a zanikají dnem nabytí svéprávnosti dítěte (popř. rozhodnutím o osvojení, pokud jde o rodiče). Rozsah a trvání rodičovské odpovědnosti může změnit pouze soud. Poslední skupinou povinností a práv rodičů a dítěte je vyživovací povinnost a právo na výživné, jejichž stanovení, resp. přiznání vždy záleží na soudním rozhodnutí. Rodiče se mohou na výkonu své rodičovské odpovědnosti dohodnout. Nemusí jít o dohodu výslovnou, postačí, že jsou zásadně zajedno. V případě výjimečné situace, kdy hrozí nebezpečí z prodlení (např. ve věcech týkajících se zdraví dítěte) může rozhodnout jeden z rodičů, má však povinnost o tom druhého rodiče informovat.¹⁶

V nové právní úpravě není pravidlo přispívání rodičů na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů uvedeno v paragrafovém znění vyživovací povinnosti. Toto pravidlo je uvedeno obecně pro osoby povinné v § 913 občanského zákoníku. Nově je zde stanoveno, že životní úroveň dítěte a rodičů má být

¹⁵ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720)*. Český Těšín: Poradce, 2012, s. 176

¹⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*, 7. dopl. a přeprac. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 176 - 177

zásadně shodná a že životní úroveň rodičů má být upřednostněna před kritériem odůvodněných potřeb dítěte.¹⁷

Vyživovací povinnost dítěte vůči rodičům je zde stanovena bez ohledu na to, zda je dítě schopno žít se samo. Při posuzování této vyživovací povinnosti se však bude vycházet z obecných ustanovení § 911 a § 913 občanského zákoníku.¹⁸

V § 916 občanského zákoníku je upraven postup při rozhodování o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti nebo jiného předka k nezletilému dítěti, které nenabýlo plné svéprávnosti. Povinný je povinen soudu písemně doložit všechny své příjmy, a to včetně příjmů z jiné než závislé činnosti, pokud tak neučiní pak, je nově podle občanského zákoníku stanoven průměrný měsíční příjem povinné osoby na pětadvacetinásobek částky životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu¹⁹, oproti původnímu stavu 12,7 násobku z životního minima.²⁰

Při rozhodování soudu o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti nebo o vyživovací povinnosti předka k nezletilému dítěti, které nenabýlo svéprávnosti, lze za odůvodněné potřeby dítěte považovat i tvorbu úspor, pokud to nevylučují okolnosti zvláštního případu. Není zde stanoven žádný konkrétní účel tvorby úspor. Poskytnuté výživné přechází do vlastnictví dítěte a správa těchto prostředků se řídí obecnými pravidly o jmění dítěte. Uvedené je obsahem § 917 občanského zákoníku.

Nově může soud v řízení o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti v některých případech (definováno jako případy hodné zvláštního zřetele) uložit povinné osobě, aby na výživné splatné v budoucnu složila zálohu, ze které pak budou měsíčně vypláceny jednotlivé částky na výživné. Tyto částky budou přecházet do vlastnictví dítěte vždy

¹⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*, 7. dopl. a přeprac. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 294

¹⁸ Tamtéž s. 296

¹⁹ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720)*. Český Těšín: Poradce, 2012, s. 175

²⁰ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Trestní právo hmotné: vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, s. 118

ke dnům splatnosti výživného. Přitom se na složenou zálohu hledí jako na majetek povinného. Uvedeno v § 918 občanského zákoníku.

Pokud rodiče nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, nežijí spolu a nedohodli se o plnění vyživovací povinnosti vůči dítěti, nebo pokud rodiče takového dítěte sice žijí spolu, ale jeden z nich si vyživovací povinnost k dítěti neplní, pak soud při rozhodování postupuje podle § 915 až 918 občanského zákoníku. Toto platí i v případě, že je třeba rozhodnout o péči o nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti, a jehož rodiče se o plnění vyživovací povinnosti vůči dítěti nedohodli.²¹

1.2.2 Výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce

Problematika výživného a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce je upravena v § 920 občanského zákoníku.

Dle tohoto je matka dítěte, která není provdána za otce dítěte, oprávněna po tomto požadovat po dobu dvou let od narození dítěte výživu a dále úhradu některých nákladů spojených s těhotenstvím a porodem. Tato povinnost vznikne muži, jehož otcovství je pravděpodobné, i v případě, že se dítě nenarodí živé.

Na návrh těhotné ženy může být muži, jehož otcovství je pravděpodobné, soudem uloženo, aby částku potřebnou na výživu a příspěvek na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem, poskytl předem.

Soud může rovněž na návrh těhotné ženy uložit muži, jehož otcovství je pravděpodobné, aby poskytl částku potřebnou k zajištění výživy dítěte po dobu, po kterou by ženě náležela jako zaměstnankyni podle jiného právního předpisu mateřská dovolená. Tuto částku je také možné požadovat předem.²²

²¹ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720)*. Český Těšín: Poradce, 2012, s. 175 - 176

²² Tamtéž s. 176

1.2.3 Společná ustanovení o výživném

Společná ustanovení o výživném jsou obsahem §§ 921 - 923 občanského zákoníku.

Ustanovení § 921 stanoví, že výživné se plní v pravidelných měsíčních dávkách a je splatné vždy na měsíc dopředu. To neplatí v případech, kdy soud rozhodl jinak, nebo osoba výživou povinná se s osobou oprávněnou dohodla jiným způsobem.

V následujícím § 922 je obecně stanoveno, že výživné lze přiznat jen ode dne zahájení soudního řízení o výživném. Pokud se jedná o výživné pro děti, zákon připouští jej přiznat i za dobu nejdéle tří let nazpět od tohoto dne. V případě výživného pro neprovdanou matku a úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem, lze výživné též přiznat i zpětně, nejdéle však dva roky ode dne porodu.

Pokud dojde ke změně poměrů, je soud oprávněn změnit dohodu o výživném pro nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti. V případě zrušení nebo snížení výživného pro nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti, se spotřebované výživné za dobu minulou nevrací. Stejně tak se nevrací dávka výživného, která byla na nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti, vyplacena na měsíc dopředu a dítě před uplynutím tohoto měsíce zemřelo. Uvedené je obsahem § 923 občanského zákoníku.²³

1.2.4 Výživné mezi manžely

Jak již bylo zmíněno, výživné mezi manžely je v rámci právní úpravy povinnosti a práv manželů definováno v dílu 4 občanského zákoníku, konkrétně v ustanovení § 697 tohoto zákona.

Uvedený § 697 stanoví rozsah vyživovací povinnosti mezi manžely, který spočívá v zásadě stejné hmotné a kulturní úrovni. Tato vyživovací povinnost předchází vyživovací povinnosti nejen dítěte, ale rovněž i vyživovací povinnosti rodičů. V případě

²³ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720)*. Český Těšín: Poradce, 2012, s. 176

dalších otázek o výživném mezi manžely platí obecná ustanovení o výživném, která byla již zmíněna v předešlých kapitolách.²⁴

1.2.5 Výživné rozvedeného manžela

Výživné rozvedeného manžela definují § 760 - § 763 občanského zákoníku, zahrnuté v oddílu 3 tohoto zákona, v rámci problematiky následků zániku manželství.

Občanský zákoník upravuje toto právo na výživné ve snaze o zakotvení výjimečné povahy této vyživovací povinnosti a větším zohlednění faktického i právního stavu, kdy v důsledku rozvodu se bývalí manželé stávají navzájem cizími lidmi.

Odstavec 1 § 760 občanského zákoníku stanoví, že vyživovací povinnost v přiměřeném rozsahu vzniká bývalému manželovi vůči rozvedenému manželovi za podmínek, že tento se není schopen sám žít, kdy nezbytnou podmínkou pro přiznání práva je fakt, že tato neschopnost má svůj původ nebo souvislost s manželstvím. Dále též za podmínek, že to lze spravedlivě požadovat na bývalém manželovi s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo po skončení péče o společné dítě rozvedených manželů. Formulace o poskytování výživy „podle schopností, možností a majetkových poměrů“ povinného není v tomto § převzata, avšak je uvedena v obecných ustanoveních o výživném v § 913 odst. 1 občanského zákoníku.²⁵

Naproti zákonu o rodině je v občanském zákoníku nově uvedena podrobná úprava kritérií, jež je soudem při rozhodování o výživném zohledňována.

Soud při rozhodování o výživném, včetně jeho výše, vezme na zřetel to, jak dlouho manželství trvalo a jak dlouho je rozvedeno, jakož i to, zda, jak je uvedeno v § 760 odst. 2:

„a) si rozvedený manžel neopatřil přiměřené zaměstnání, přestože mu v tom nebránila závažná překážka,

²⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*, 7. dopl. a přeprac. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 297

²⁵ Tamtéž s. 297

- b) se rozvedený manžel mohl výživu zajistit řádným hospodařením s vlastním majetkem,*
- c) se rozvedený manžel podílel za trvání manželství na péči o rodinnou domácnost,*
- d) se rozvedený manžel nedopustil vůči bývalému manželovi nebo osobě mu blízké činu povahy trestného činu, nebo*
- e) je dán jiný obdobně závažný důvod.²⁶*

V § 761 občanského zákoníku je výslovně stanoveno, že rozsah vyživovací povinnosti, včetně způsobu poskytování výživného, se řídí dohodou manželů, popř. rozvedených manželů. V případě náhrady výživného odbytným (označení jednorázového plnění výživného) zanikne právo rozvedeného manžela na výživné, poskytované v pravidelných měsíčních dávkách. Pokud se rozvedení manželé spolu nedohodnou, může potřebný bývalý manžel navrhnout, aby o vyživovací povinnosti druhého manžela rozhodl soud.

Manžel, který rozvrat manželství převážně nezapříčinil nebo s rozvodem nesouhlasil, a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, může navrhnout, aby soud stanovil vyživovací povinnost bývalému manželovi i v takovém rozsahu, který zajistí v zásadě stejnou životní úroveň rozvedených manželů, úprava tzv. sankčního výživného. Toto právo rozvedeného manžela, uvedené v § 762 odst. 1 občanského zákoníku, lze v tomto případě považovat za důvodné jen po dobu okolnostem přiměřenou, nejdéle však po dobu tří let od rozvodu.

Nově je v § 762 odst. 2 v občanském zákoníku oproti zákonu o rodině uvedena překážka tzv. sankčního výživného, a to v případě, že se bývalý manžel dopustí vůči druhému manželovi jednání mající znaky domácího násilí. Takový bývalý manžel pak nemá právo na výživné podle odst. 1 § 762 občanského zákoníku, ač by jinak podmínky přiznání tohoto práva splňoval.²⁷

²⁶ NESNÍDAL, Jirí. *Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720)*. Český Těšín: Poradce, 2012, s. 157

²⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*, 7. dopl. a přeprac. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 298

Právo na výživné dle § 763 občanského zákoníku rozvedenému manželovi zaniká, jestliže oprávněný rozvedený manžel uzavře manželství nové, nebo vstoupí do registrovaného partnerství.²⁸

²⁸ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720)*. Český Těšín: Poradce, 2012, s. 157

2 Trestný čin zanedbání povinné výživy na území ČR z pohledu historie

Historicky první právní úpravou, která postihuje zanedbání vyživovací povinnosti, byl na území bývalého Československa zákon č. 4/1931 Sb., na ochranu výživy, zvaný také zákon alimentární. Tento zákon upravuje zanedbání povinné výživy a výchovy jako návrhový přestupek, kterého se dopustil ten, kdo úmyslně nebo z hrubé nedbalosti neplnil svou povinnost vyživovati nebo zaopatřiti jiného, takže oprávněný je vydán nouzi, nebo že musí, aby nebyl vydán nouzi, býti podporován od jinud. Toto je uvedeno v § 8 odst. 1 alimentárního zákona. Odstavec 2 téhož zákona i paragrafu stanoví, že trestný není ten, kdo mohl důvodně spoléhati, že nouze bude odvrácena podporou jiné osoby, která je k tomu způsobilejší a podle ustanovení soukromého práva alespoň podpůrně povinna.

Zanedbání vyživovací povinnosti nebylo trestné v případě, že nouze nemohla být odvrácena bez ohrožení vlastní výživy nebo výživy osoby alespoň stejně blízké jako osoby ohrožené. Výjimkou bylo zaviněné porušení vyživovací povinnosti v případě, že pachatel úmyslně zanedbal výdělečnou činnost potřebnou ke splnění vyživovací povinnosti nebo v případě, že možnost splnění vyživovací povinnosti úmyslně zmařil nebo ztížil.

Zákon dále stanovil podmínky zániku trestnosti účinnou lítostí, a to pokud čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel napravil všecku skutečnou škodu z něho vzešlou dříve, než soud první stolice počal prohlašovati rozsudek. Uvedený přestupek mohl být spáchán v jednočinném souběhu s přestupkem zanedbání péče o mladistvého podle § 61 zákona č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, kterého se dopustil pachatel, který úmyslně nebo z hrubé nedbalosti porušil svou povinnost pečovati o osobu mladší osmnácti let tak, že je vydána v nebezpečí zpustnutí.

Po únoru 1948, kdy moc v zemi převzali komunisté, se změnil právní řád a byla přijata nová Ústava a zákony, které upevňovaly pozici nového režimu. Mezi jinými také zákon o právu rodinném č. 265/1949 Sb., který upravuje nárok oprávněné osoby na výživu nebo zaopatření, a trestní zákon č. 86/1950 Sb.

Nový trestní zákon jasně vymezoval účel trestního zákonodárství socialistického státu,

kteřé na rozdíl od buržoazního práva slouží zájmům většiny národa a ne kapitalismu. Trestní zákon měl tak chránit lidově demokratickou republiku a její socialistickou výstavbu, zájmy pracujícího lidu a jednotlivce a vychovávat k dodržování pravidel socialistického soužití. Trestné činy proti rodině a mládeži byly upraveny v hlavě páté.

Podle ustanovení § 210 odst. 1 byl pachatel, který neplnil, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného, potrestán trestem odnětí svobody až na jeden rok. Podle odst. 2 byl ten, kdo se plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného úmyslně vyhýbal, potrestán trestem odnětí svobody až na dvě léta. Podle odst. 3 byl pachatel potrestán odnětím svobody na tři měsíce až tři léta, pokud svým jednáním uvedeným v odst. 1 nebo 2 vydal oprávněnou osobu nouzi nebo jinému nebezpečí.

V § 211 trestního zákona bylo uvedeno zvláštní ustanovení o účinné lítosti, podle kterého trestnost pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 210 zaniká, jestliže čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud první stolice počal vyhlašovat rozsudek.

Trestní zákon č. 1950 Sb., byl s účinností od 1. 1. 1962 nahrazen novým trestním zákonem č. 140/1961 Sb., který byl přijat v návaznosti na novou tzv. socialistickou Ústavu z roku 1960. V § 1 trestního zákona byl vymezen účel tohoto zákona, který spočívá v ochraně společenského a státního zřízení Československé socialistické republiky, socialistického vlastnictví, práv a oprávněných zájmů občanů, výchovy občanů k řádnému plnění občanských

povinností a k zachování pravidel socialistického soužití. Tím se rozumělo „uplatňování norem socialistické morálky v občanském životě, ve vztazích k ostatním členům socialistické společnosti v rodině, na pracovišti, v místě bydliště při plnění pracovních úkolů i při zábavě a využívání volného času“. Trestné činy proti rodině a mládeži byly zařazeny do hlavy šesté. Trestně odpovědný za trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 trestního zákona byl ten, kdo neplnil, byť z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat anebo zaopatřovat jiného. Za takové jednání mohl být pachatel potrestán odnětím svobody až na jeden rok. Za úmyslné vyhýbání plnění zákonné

povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného zákon stanovil trest odnětí svobody až na dvě léta. Trestem odnětí svobody na šest měsíců až tři léta byl potrestán ten pachatel, který vydal činem uvedeným v § 213 odst. 1 nebo 2 trestního zákona oprávněnou osobu nebezpečí nouze.²⁹

Od 1. 1. 2010 nabyl účinnosti zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který definuje znaky skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy v § 196. I tento v současné době účinný trestní zákoník si od doby své účinnosti prošel mnohými změnami. Původní znění § 196 bylo následovné:

„(1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až na pět let bude pachatel potrestán,

a) vydá-li činem uvedeným v odst. 1 nebo 2 oprávněnou osobu v nebezpečí nouze, nebo

b) byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.“³⁰

Pod písmenem b) ve třetím odstavci § 196 trestního zákoníku pak byla zahrnuta ta skutečnost, jež podmiňovala použití vyšší trestní sazby pro pachatele - recidivistu, tím je míněn pachatel, jenž byl za trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 nebo 2 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. V případě odsouzení bylo nutné, aby odsuzující rozsudek byl pravomocný. U potrestání nebyl pachatel pouze odsouzen, ale současně uložený trest alespoň částečně vykonal. Toto neplatilo v případě, pokud byly zákonné podmínky pro to, aby se na pachatele hledělo jako by odsouzen nebyl. Pachatel

²⁹ Kočová, Denisa. *Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, s. 18 - 19

³⁰ NOVOTNÝ, František. *Trestní zákoník 2010: stav k 1. 4. 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Vyd. 1. Praha: Eurolion, 2009, s. 359

při tom nemusel být potrestán jenom trestem odnětí svobody, ale týkalo se to i případů, kdy byl pachateli uložen i jiný trest, např. peněžitý trest.

Na místě je pak otázka, z jakého důvodu se od tohoto přísnějšího postihu pro tyto pachatele upustilo, pokud to mělo řešit pouze problém nedostatku míst ve věznicích, pak se domnívám, že toto řešení nebylo nejšťastnější, neboť z praxe vím, že naprostá většina pachatelů se tohoto přečinu dopouští opakovaně a uložení podmínky pro ně není dostatečnou motivací pro nápravu.

Pro trestný čin zanedbání povinné výživy byla podstatná změna, která nabyla účinnosti dne 23. 11. 2012. Tato změna byla vyhlášena ve sbírce zákonů pod č. 390/2012 a týkala se snížení trestní sazby ve všech odstavcích, byla zrušena recidiva ve 3. odstavci (právní úprava u tohoto odstavce se vrátila do podoby předešlého trestního zákona) a přibylo zvláštní ustanovení o trestání. Současnou právní úpravou přečinu zanedbání povinné výživy se bude zabývat následující kapitola.

3 Současná právní úprava a zákonné znaky trestného činu zanedbání povinné výživy

V předcházejících kapitolách jsou uvedeny nároky na výživu, které vyplývají z občanského zákoníku. Následující část bude věnována ochraně, kterou těmto vyživovacím nárokům v České republice poskytuje zákon.

Nástrojem pro ochranu zákonného nároku na výživu je v současné době zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, (dále jen jako trestní zákoník), účinný od 1. 1. 2010, konkrétně ustanovení § 196, ve kterém jsou uvedeny znaky skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy a změna, která nabyla účinnosti dne 23. 11. 2012. Tato změna byla vyhlášena ve sbírce zákonů pod č. 390/2012.

Trestný čin zanedbání povinné výživy je v ustanovení § 196 trestního zákoníku v současné době definován takto:

„(1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odst. 1 nebo 2 oprávněnou osobu v nebezpečí nouze.“³¹

Charakteristiku tohoto přečinu vystihuje rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2012, sp. zn. 3 Td 1645/2011, kde se za typická jednání, jimiž pachatel naplňuje znaky trestného činu zanedbání povinné výživy, považují zejména případy, kdy se často mění zaměstnání, aniž by k tomu měl závažný důvod, záměrně vstoupí do pracovního poměru,

³¹ Ust. § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 20. 1. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz: 6665

kde dosahuje podstatně nižších příjmů než v předchozím zaměstnání, pracuje jen v tzv. sezonních či brigádních zaměstnáních nebo zašantročuje svůj majetek. Rovněž se pak jedná o případy, kdy je pachatel zaviněným porušením povinností uchazeče o zaměstnání sankčně vyřazen z evidence úřadu práce, a v důsledku toho v podstatě ztěžuje nebo vylučuje možnost získat odpovídající zaměstnání a současně dosáhnout výdělku.³²

3.1 Předmět ochrany

Nárok na výživu, který je objektem tohoto trestného činu, musí být založen na ustanoveních občanského zákoníku a je v textu trestného činu označován jako zákonná povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného.³³

Jedná se o vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi a předky a potomky, mezi manžely, příspěvek na výživu rozvedeného manžela a příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce. K trestní odpovědnosti z tohoto trestného činu není tedy nutné, aby vyživovací povinnost a výše částky výživného byly určeny rozhodnutím soudu, výjimkou je nemanželské otcovství, u kterého je otec trestně odpovědný ze zanedbání povinné výživy až od okamžiku, kdy nabylo právní moci rozhodnutí soudu, kterým bylo určeno otcovství dítěte.

Oprávněná osoba, vůči níž má pachatel vyživovací povinnost, je většinou nezletilé dítě, které je předmětem útoku. Jestliže povinný (pachatel trestného činu) neplní svou zákonnou vyživovací povinnost k více dětem, které se nacházejí v různých výchovných prostředích (dětive výchově u různých matek, děti umístěné v ústavní výchově, v pěstounské péči apod.), posuzuje se jednání pachatele jako souběh více trestných činů.³⁴

³² POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 249

³³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1917

³⁴ Kočová, Denisa. *Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, s. 20 - 21

3.2 Povinnost vyživovat nebo zaopatřovat

Povinností vyživovat nebo zaopatřovat není myšleno pouze peněžité plnění vyživovací povinnosti. Jedná se i o jiné formy řádné péče o osobu, u dítěte jimi je zajištění všech jeho potřeb pro všestranný rozvoj dítěte, jako je poskytování stravy, bydlení, ošacení, péče o zdraví a čistotu osoby a dohled na výchovu. Dalším znakem základní skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy je neplnění vyživovací povinnosti po dobu delší než 4 měsíce. Pro stanovení této doby bylo vzato v úvahu také to, že nehrazení výživného po tuto dobu se již může zejména u dětí negativně odrážet na jejich dalším vývoji. Povinný je povinen zjistit si místo pobytu oprávněné osoby, které má výživné platit. Skutečnost, že povinný nevěděl, kde se oprávněná osoba zdržuje a nemohl tak zajistit řádné placení výživného k rukám oprávněné osoby neznamena, že není trestně odpovědný za trestný čin zanedbání povinné výživy. Výjimkou je, pokud vzhledem k okolnostem nebylo možné, aby tyto informace využitím jemu dostupných prostředků zjistil.³⁵

3.3 Trestní odpovědnost pachatele

Aby byla osoba, která má povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného a nečiní tak, trestně odpovědná ze zanedbání povinné výživy v posuzované době, musí být v této době schopna výživné plnit. Pachatelem tak může být nejen rodič, který řádně neplatí soudem stanovenou částku na výživu, ale také rodič, který má dítě svěřené do své péče, a kterému je částka na výživu zasílána, pokud o dítě řádně nepečuje nebo dokonce tuto částku nepoužije k zaopatření dítěte, ale pro svou potřebu.³⁶

3.4 Dluh na výživném

Jak uvádí P. Šámal v publikaci *Trestní zákoník II s komentářem z roku 2010* v komentáři k § 196 trestního zákoníku k problematice náhrady dlužného výživného:

³⁵ Kočová, Denisa. *Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, s. 21

³⁶ Tamtéž s. 21 - 22

„Hlavním účelem a smyslem postihu pachatele pro trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 totiž je přimět povinnou osobu, aby splnila svou zákonnou povinnost vyživovat a zaopatřovat jiného.“³⁷

Dluh na výživném je dluhem z nesplněné zákonné povinnosti a není dluhem ze škody způsobené trestným činem. Poškozený proto nemá nárok na náhradu škody (dluhu) podle ustanovení § 43 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen jako trestní řád), která mu byla způsobena trestným činem zanedbání povinné výživy a nemůže tak ani navrhnout, aby soud obžalovanému uložil v odsuzujícím rozsudku povinnost dluh na výživném nahradit. Stejně tak Petr Šámal v publikaci Trestní zákoník II s komentářem z roku 2010 k § 196 trestního zákoníku nesouhlasí s tím, že by náhradu dlužného výživného mohl soud uložit pachateli podle § 82 odst. 2 věta za středníkem trestního zákoníku, tedy aby podle svých sil nahradil škodu, kterou tímto trestným činem způsobil. Soud může pachateli uložit povinnost k uhrazení dlužného výživného podle § 82 odst. 2 věta před středníkem jako přiměřenou povinnost podle § 48 odst. 4 písm. i) trestního zákoníku.³⁸

3.5 Povaha trestného činu zanedbání povinné výživy

V soudní praxi převažuje názor vycházející z judikátu R 27/1969: *„Zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákona je trestným činem trvacím, který je páchán, pokud pachatel zaviněně udržuje protiprávní stav, vyvolaný neplněním nebo vyhýbáním zákonné povinnosti. Tento protiprávní stav může být přerušen, i když neplnění vyživovací povinnosti objektivně trvá, pokud toto neplnění není pachatelem zaviněno.“*

Jedná se o trestný čin omisivní, což znamená, že je dokonán marným uplynutím lhůty poskytnuté na splnění povinnosti. Dokud tedy lhůta k zaplacení výživného za běžný měsíc neuplynula marně, nejsou za tento měsíc naplněny znaky trestného činu nedbání povinné výživy. Trestný čin je dokonán marným uplynutím lhůty na zaplacení výživného za předcházející měsíc. V trestním řízení soud není vázán rozsahem trestné činnosti (výší

³⁷ Kočová, Denisa. *Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, s. 22

³⁸ Tamtéž s. 22

dluhu výživného, dobou po kterou byl trestný čin páchán), tak jak jej stanovila obžaloba. Okamžik doručení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému podle § 160 trestního řádu představuje konečnou mez v délce doby páchání trestného činu. Důležitým znakem skutkové podstaty tohoto trestného činu je zavinění. Tento trestný čin může být páchán úmyslně nebo i z nedbalosti.³⁹

3.6 Neplnění povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného

„Neplněním vyživovací povinnosti se rozumí stav, kdy oprávněná osoba nedostane všechno, co je obsahem vyživovací povinnosti. O neplnění vyživovací povinnosti půjde i tehdy, když se neplní v povinném rozsahu, tj. povinný odvádí například nižší peněžité částky výživného, než které byly stanoveny nebo jsou přiměřené, anebo když neplní jednotlivé dávky. Nárok na výživu je nepromlčitelný a oprávněná osoba se jej nemůže vzdát, resp. vzdání tohoto nároku je právně irelevantní.“⁴⁰

Oprávněná osoba má nárok na to, aby jí povinná osoba v rámci vyživovací povinnosti poskytla prostředky pro její hmotné zabezpečení, a to ve formě finanční nebo naturální. K trestní odpovědnosti za tento trestný čin není podstatné, zda povinný plní vyživovací povinnost dobrovolně nebo na základě výkonu rozhodnutí. Důležitým znakem podstaty tohoto trestného činu je zavinění. Soud při posuzování trestní odpovědnosti pachatele za tento trestný čin posuzuje rozsah vyživovací povinnosti podle aktuálních schopností, možností a majetkových poměrů povinného, které mohou být odlišné od poměrů povinného v době, kdy soud v občanskoprávním řízení stanovil výši vyživovací povinnosti. Soud tedy posuzuje, zda byl povinný vůbec schopen vyživovací povinnosti plnit. Dále se posuzuje i to, zda vyživovací povinnost nezanikla. Při tom se zjišťuje i to, jakým způsobem se povinný dostal do situace, kdy vyživovací povinnost není schopen plnit, a zda se do této situace dostal vlastní vinou. Občasné dárky, které povinný oprávněnému daruje, se nepovažují za plnění vyživovací povinnosti. Pokud si povinný

³⁹ Kočová, Denisa. *Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, s. 22 - 23

⁴⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 566

svou vyživovací povinnost neplní a splní ji za něj jiná osoba, nejde v tomto případě o splnění vyživovací povinnosti.⁴¹

Vyživovací povinnost otce k dítěti podle § 776 a § 777 občanského zákoníku vzniká narozením dítěte, v době od uzavření manželství do uplynutí třístého dne po zániku manželství, nebo po prohlášení za neplatné. Vyživovací povinnost otce k dítěti vzniká také souhlasným prohlášením rodičů podle § 779 občanského zákoníku, dále soudním rozhodnutím o určení otcovství podle 783 občanského zákoníku.⁴²

3.7 Vyhýbání se plnění zákonné vyživovací povinnosti

Ustanovení § 196 odst. 2 trestního zákoníku stanoví trestní postih pachatele v případě, že se tento své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného úmyslně vyhýbá, a to po dobu delší než 4 měsíce. V tomto případě hrozí pachateli trest odnětí svobody až na dvě léta. Znaky skutkové podstaty trestného činu podle tohoto ustanovení pachatel naplňuje, pokud se aktivně vyživovací povinnosti vyhýbá, tím je myšleno, že se jí snaží zbavit, zmařit nebo podstatně ztížit anebo oddálit možnost vymáhání nároku dávek na výživné. Za takové jednání je považováno to, že povinný mění často zaměstnání bez závažného důvodu, úmyslně změní zaměstnání, z něhož mu plyne podstatně nižší příjem než v předchozím zaměstnání, anebo se prokazatelně nesnaží najít zaměstnání trvalého rázu a pracuje pouze jako brigádník apod. Vyhýbáním se také rozumí jednání osoby, která je zařazena do práce ve výkonu trestu odnětí svobody a bezdůvodně odmítá pracovat nebo se úmyslně přivede do pracovní neschopnosti. Tento trestný čin je možné spáchat pouze úmyslně, při tom jde o úmysl přímý podle § 15 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku.⁴³

⁴¹ Kočová, Denisa. *Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, s. 23

⁴² NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720)*. Český Těšín: Poradce, 2012, s. 160 - 161

⁴³ Kočová, Denisa. *Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, s. 24

Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2006, sp. zn. 11 Tdo 1566/2005 pak vyplývá, že pokud není zjištěno, že obviněný činil aktivní kroky k tomu, aby se zbavil své vyživovací povinnosti, oddálil její plnění či zcela zmařil její plnění, pak samotná skutečnost, že v posuzovaném období se vážně nezajímal o získání zaměstnání, ještě neznamená, že jednal v úmyslu vyhýbat se plnění své zákonné vyživovací povinnosti. Závěr o vyhýbání se vyživovací povinnosti by bylo možné učinit, jen kdyby se obviněný např. nezajímal o zaměstnání proto, aby znemožnil případné vedení výkonu rozhodnutí formou srážek ze mzdy.⁴⁴

3.8 Vydání oprávněné osoby nebezpečí nouze

Podle § 196 odst. 3 trestního zákoníku bude pachatel potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, pokud svým jednáním popsáním v § 196 odst. 1 nebo 2 trestního zákoníku vydá oprávněnou osobu nebezpečí nouze.⁴⁵

Pro použití uvedené vyšší trestní sazby pak stačí, aby stav nouze oprávněné osobě v důsledku jednání pachatele hrozil, a není potřeba, aby skutečně nastal. Hrozí-li oprávněné osobě stav nouze, znamená to, že následkem jednání pachatele (neplnění vyživovací povinnosti) se dostane do situace, kdy si není schopna sama zajistit základní prostředky pro život a je odkázána na pomoc jiných osob nebo státu. Ustanovení § 196 odst. 3 trestního zákoníku se použije i v případě, kdy matka odvrátí hrozící nouzi a zajistí základní prostředky k životu svému dítěti na vlastní úkor. Z hlediska zavinění postačí i jednání z nedbalosti podle § 17 písm. b) trestního zákoníku.⁴⁶

⁴⁴ POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 333

⁴⁵ Ust. § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 1. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

⁴⁶ Kočová, Denisa. *Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, s. 25

3.9 Zvláštní ustanovení o trestání

Jak již bylo zmíněno, novela trestního zákoníku přinesla kromě úprav ve znění § 196 i nové ustanovení, a to § 196a – zvláštní ustanovení o trestání, které zní: *„Pachateli trestného činu zanedbání povinné výživy (§ 196) může soud uložit jako přiměřené omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 i přiměřené omezení, aby se zdržel řízení motorových vozidel. Toto přiměřené omezení soud uloží zejména tehdy, je-li důvodná obava, že povinnost uhradit dlužné výživné bude mařena nebo ztěžována.“*⁴⁷

Z uvedeného tedy vyplývá, že soud může při trestání pachatele za trestný čin zanedbání povinné výživy uložit i přiměřené omezení spočívající v zákazu řízení motorových vozidel. Toto omezení soud uloží zejména v těch případech, kdy je důvodná obava, že povinnost uhradit dlužné výživné bude mařena nebo ztěžována. Pokud je soudem tento trest uložen, znamená to, že pachatel automaticky pozbývá řidičské oprávnění a v případě, že by poté řídil motorové vozidlo, dopustil by se přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku. O jeho vrácení může požádat teprve poté, co dlužné výživné uhradí. Odejmout řidičské oprávnění povinnému však nelze ve všech případech. To platí zejména tehdy, pokud povinný řidičské oprávnění nezbytně potřebuje ke svému zaměstnání nebo k výkonu výdělečné činnosti.

K dané problematice jsem o vyjádření požádala státní zástupkyni Okresního státního zastupitelství v Ústí nad Orlicí JUDr. Annu Šírovou, která uvedla, že po dobu své praxe se prozatím nesešla s žádným případem, kde by bylo uvedené zvláštní ustanovení o trestání použito. Dále uvedla, že v případě udělení uvedeného ustanovení by bylo nutné zvážit, zda by se jeho udělením pachateli trestného činu zanedbání povinné výživy neodejmula možnost si na výživné řádným způsobem vydělat.

⁴⁷ Ust. § 196a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 1. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

3.10 Exekuce pozastavením řidičského oprávnění

K vymáhání dlužného výživného na nezletilé dítě v exekučním řízení mají exekutoři od ledna 2013 možnost při výkonu exekuce pozastavit řidičské oprávnění. K tomu je opravňuje ustanovení § 71a zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád (dále jen exekuční řád), které zní následovně:

„ (1) Exekuční příkaz k pozastavení řidičského oprávnění povinného může exekutor vydat pouze tehdy, jestliže je v exekuci vymáhán nedoplatek výživného na nezletilé dítě.

(2) Exekuční příkaz se doručí orgánu, který vede registr řidičů podle zvláštního právního předpisu, oprávněnému a povinnému. Orgánu, který vede registr řidičů, nesmí být exekuční příkaz doručen dříve než povinnému.

(3) Dnem doručení exekučního příkazu povinnému se povinnému pozastavuje řidičské oprávnění udělené podle zvláštního právního předpisu. Po dobu pozastavení řidičského oprávnění držitel řidičského oprávnění nesmí řídit motorová vozidla. Exekuční příkaz se povinnému doručuje do vlastních rukou.

(4) Exekutor zruší exekuční příkaz pozastavením řidičského oprávnění,

a) prokáže-li povinný, že k uspokojování základních životních potřeb svých a osob, ke kterým má vyživovací povinnost, nezbytně potřebuje své řidičské oprávnění, nebo

b) zaplatí-li povinný nedoplatek výživného na nezletilé dítě.

Zrušení exekučního příkazu exekutor oznámí orgánu, který vede registr řidičů podle zvláštního právního předpisu.“⁴⁸

Zvláštním právním předpisem se v tomto případě rozumí zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů.

Při exekuci pozastavením řidičského oprávnění je oprávněným exekutorem doručen exekuční příkaz dlužníkovi, věřiteli a příslušnému obecnímu úřadu, který vede registr

⁴⁸ Ust. § 71a zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 2. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

řidičů. Jakmile dlužník obdrží exekuční příkaz, musí řidičské oprávnění vrátit. V registru řidičů je exekuční příkaz evidován. Pokud dlužník řidičský průkaz neodevzdá, může mu být odebrán i policií např. v rámci silniční kontroly. K vrácení řidičského oprávnění dojde v případě zastavení či provedení exekuce, a dále také v případě, že povinný uhradí nedoplatek výživného. Uvedeným způsobem není možné vymáhat běžné výživné ani výživné na zletilé dítě. V zákoně jsou uvedeny výjimky, kdy řidičské oprávnění není možné odejmout někomu, kdo jej nezbytně potřebuje např. k výkonu zaměstnání. Toto ustanovení může představovat účinnou páku na majetné neplatiče výživného. Autoři uvedené novely se nechali inspirovat na Slovensku, kde je však uvedený institut využíván výjimečně.⁴⁹

3.11 Ustanovení § 197 trestního zákoníku účinná lítost

S ustanovením § 196 trestního zákoníku úzce souvisí i § 197 trestního zákoníku -zvláštní ustanovení o účinné lítosti, kdy v tomto je výslovně uvedeno, že: „*Trestní odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy (§196) zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek.*“⁵⁰

Pokud jednání pachatele, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy, nemá trvale nepříznivých následků pro oprávněnou osobu a pachatel splní svou povinnost dříve, než soud prvního stupně počne vyhlášovat rozsudek, trestní odpovědnost pachatele za tento trestný čin zanikne. Za těchto podmínek pachatel využil zvláštního ustanovení o účinné lítosti, tak jak je uvedeno v § 197 trestního zákoníku. Podmínkou využití tohoto ustanovení je to, že pachatel svou vyživovací povinnost splní, byť dodatečně, v celém rozsahu. Tím je míněno vyrovnání částky, která odpovídá

⁴⁹ Epravo.cz : exekuce pozastavením řidičského oprávnění [online]. 2014 [cit. 5. 2. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/exekuce-pozastavenim-ridicskeho-opravneni-88568.html>>.

⁵⁰Ust. § 197 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5. 2. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

výdělkovým a majetkovým možnostem pachatele tak, jak bylo zjištěno orgánem činným trestním řízení, i když se může jednat o částku odlišnou od částky stanovené v občanskoprávním řízení. Pachatel musí uhradit dluh na výživném, který způsobil svým jednáním za celé období, po které je zjišťována jeho trestní odpovědnost. Pokud pachatel zaplatí výživné za poslední tři roky a dluh za předcházející období nezaplatí s odůvodněním, že je promlčené, nepoužije se v tomto případě ustanovení o účinné lítosti. Zánik trestnosti zanedbání povinné výživy předpokládá, že pachatel dobrovolně dluh na výživném uhradí a napraví tak škodlivý následek svého jednání. Pro uplatnění zániku trestnosti za tento trestný čin účinnou lítostí není nutné, aby pachatel zaplatil výživné stanovené předběžným opatřením. K zániku trestní odpovědnosti nestačí dohoda pachatele s oprávněnou osobou, že bude dlužné výživné splácet, ani slib pachatele o zaplacení výživného v budoucnu nebo prominutí dlužného výživného oprávněnou osobou nebo osobou, která má oprávněnou osobu svěřenou do své péče. V případě, že oprávněné osobě poskytuje příspěvky na zajištění základních životních potřeb stát, využije pachatel účinné lítosti zasláním dlužné částky oprávněnému subjektu (např. Úřadu práce, který poskytl příspěvek na živobytí nahrazující neplacené výživné). Pokud poskytovaná částka nahrazuje pouze část neplaceného výživného, musí pachatel uhradit také zbývající část dlužného výživného. O účinnou lítost jde i tehdy, když pachatel aktivně přispěje k zaplacení dlužného výživného např. tím, že o to požádá jinou osobu. Dluh tedy nemusí být uhrazen přímo pachatelem, stačí jeho aktivní účast. Pokud byl odsuzující rozsudek soudu prvního stupně zrušen odvolacím soudem, může pachatel využít účinnou lítost zaplacením dluhu před tím, než soud prvního stupně počne vylašovat nový rozsudek. O možnosti zániku trestnosti na základě účinné lítosti musí být pachatel včas a řádně poučen. Hlavním smyslem je přimět povinnou osobu (pachatele), aby si svou zákonnou povinnost vyživovat a zaopatřovat jiného splnila, byť dodatečně a pod tlakem probíhajícího trestního řízení, kdy je motivována snahou vyhnout se odsouzení. Výše uvedené platí pouze v případě, že trestný čin neměl trvale nepříznivých následků, to znamená, že jednání pachatele nezpůsobilo takové následky na fyzickém nebo duševním zdraví oprávněné osoby, které už nelze napravit a nemohou být odstraněny ani dodatečným splněním vyživovací povinnosti. Mezi tyto následky patří i nemožnost studia či získání potřebné odborné kvalifikace

nebo nemožnost přípravy na budoucí povolání. Jako příklad je možno zmínit situaci, kdy matka dítěte nemá na jízdné a dítě pak nemůže navštěvovat školu.⁵¹

Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2008, pod sp. značkou 3 Tdo 760/2008, R 60/2009 pak vyplývá, že i za situace, kdy trestný čin zanedbání povinné výživy neměl trvale nepříznivých následků, nestačí ke splnění podmínek účinné lítosti pouhé uhrazení dlužného výživného, pokud se tak stane bez jakékoliv aktivní součinnosti pachatele, a to například exekucí vedenou na jeho příjem, neboť nejde o splnění povinnosti pachatelem. A to bez ohledu na skutečnost, že k úhradě došlo včas a z vlastních potřeb pachatele.⁵²

Dále pak dle rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 3. 2002, sp. zn. 3 To 70/2002, R 21/2003, je smyslem ustanovení o účinné lítosti to, aby pachatel uhradil dlužné výživné za celé období, pro které je stíhán a pro něž rovněž soud zjišťuje jeho trestní odpovědnost. Ke splnění podmínek účinné lítosti není nutné, aby pachatel uhradil výživné i za období předcházející (za které nebyl postaven před soud, příp. byl již za ně i odsouzen apod.), ani za období následující, tedy období po sdělení obvinění, neboť takové období je nutno s ohledem na § 12 odst. 11 trestního řádu považovat již za další skutek.⁵³

Zvláštní ustanovení o účinné lítosti bývá v praxi pachateli využíváno a to i opakovaně. Jedná se o nejčastější případ zániku trestnosti, které umožňuje ustanovení § 33 trestního zákoníku. V praxi je pak běžně postupováno tak, že povinný doloží doklad o uhrazení dlužného výživného (např. ústřížek poštovní poukázky nebo výpis z bankovního účtu) vyšetřujícímu policistovi, státnímu zástupci nebo soudci jako důkaz uhrazení dlužného výživného, pro jehož neplacení je stíhán. S rozhodnutím o zastavení trestního stíhání nebo zproštěním obžaloby je však třeba počkat do doby, než poukázaná částka bude oprávněné osobě skutečně doručena a tato skutečnost je prokázána. To z toho důvodu, že z předloženého dokladu nelze určit, že částka byla oprávněné osobě skutečně

⁵¹ Kočová, Denisa. *Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, s. 26 - 28

⁵² POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 339

⁵³ Tamtéž s. 267

doručena. Zvláštní ustanovení o účinné lítosti může pachatel využít v přípravném řízení i po zahájení trestního stíhání.

Důležitost ověření skutečnosti, že částku na výživné oprávněná skutečně obdržela, je zřejmá i z toho důvodu, že může nastat situace, kdy povinná osoba dlužné výživné uhradí v rámci služeb České pošty prostřednictvím poštovní poukázky, a ústřížek poštovní poukázky doloží jako důkaz o zaplacení dlužného výživného. Poté se vrátí zpět na Českou poštu, kde na základě dispozičního práva se zásilkou získá finanční částku od České pošty zpět před jejím doručením oprávněné. Může dojít i k tomu, že kvůli špatně uvedené adrese oprávněné se částka vrátí povinnému zpět z důvodu nedoručitelnosti. Dále je třeba zvážit fakt, že zde není na první pohled prokazatelné, že se jedná o částku na dlužné výživné (pokud není výslovně uvedeno), neboť povinný může mít vůči oprávněnému i jiné závazky.

3.12 Vybraná judikatura k trestnému činu zanedbání povinné výživy

K problematice trestného činu zanedbání povinné výživy byla vydána již řada judikatury. Příklady vybraných judikátů byly zmíněny již v předešlých kapitolách. Za zmínku dále stojí například:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. 4 Tdo 250 /2012

K vlivu trestní odpovědnosti za trestný čin zanedbání povinné výživy v případě vícero vyživovacích povinností

Trestní odpovědnost pachatele za přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, nemůže být zpochybněna jeho námitkou, že má ještě další vyživovací povinnost k dítěti zplozenému v rámci jiného rodinného vztahu. Zplození dítěte není sport ani zábava, byť to tak některým jedincům na počátku může připadat. Ve skutečnosti tím ale budoucí rodič na sebe bere povinnosti a odpovědnost, která jej provází po celý další

život namnoze až do jeho vlastní smrti. Proto je nezbytně nutné, aby se choval tak, aby svým závazkům a povinnostem dokázal vždy a za všech okolností dostát.⁵⁴

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.8.2011, sp. zn. 6 Tdo 960/2011

K vyživovací povinnosti podnikatele provozujícího ztrátové zaměstnání

Okolnosti, že pachatel neúspěšně provozoval své podnikání a ocitl se ve stavu hmotné nouze, ho nezbavuje zákonné vyživovací povinnosti, byť by byl i nemajetný. Pro právní kvalifikaci skutku jako přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku je totiž podstatné mimo jiné posouzení otázky, zda jeho příjmové poměry v době spáchání tohoto přečinu odpovídaly výdělkovým schopnostem a možnostem. V případě, že pachatel jako podnikatel nebyl schopen vydělávat ani minimální mzdu, měl toto podnikání opustit a využít svou kvalifikaci např. v rámci pracovního poměru, aby si tak zajistil mzdu dostačující k plnění vyživovací povinnosti.⁵⁵

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.8.2001, sp. zn. 4 Tz 135/2001

Ke spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy nezaměstnanou osobou

Osobu, jejíž příjem spočívá pouze v sociálních dávkách na úrovni životního minima, lze stíhat za trestný čin zanedbání povinné výživy za předpokladu, že by byla prokázána schopnost takové osoby i z těchto dávek plnit svoji vyživovací povinnost, případně že jí to umožňovaly její ostatní majetkové poměry, a přesto tak zaviněně neučinila.

Obdobně by bylo možné postupovat, pokud by bylo zjištěno, že taková osoba jednala záměrně tak, aby nebyla přijata do zaměstnání žádným ze zaměstnavatelů, u nichž

⁵⁴ POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 301

⁵⁵ Tamtéž s. 347

se o zaměstnání ucházela, a to ani na základě doporučení od Úřadu práce, ačkoliv výkon takové práce její zdravotní stav umožňoval.⁵⁶

⁵⁶ POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 285

4 Komparace se slovenskou právní úpravou

Trestní postih za nedostatečnou péči rodičů o náležitou výchovu a výživu dětí vyplývá ze zákona č. 460/1992 Zb., ústava slovenské republiky (dále jen ústava slovenské republiky). Dle článku 41 slovenské ústavy je manželství, rodičovství a rodina pod ochranou zákona. Je zaručována zvláštní ochrana dětí a mladistvých. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů a děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Rekodifikační trestního práva hmotného a trestního práva procesního byly v roce 2005 přijaty zákony č. 300/2005 Z. z., trestní zákon (dále jen trestní zákon), a č. 301/2005 Z. z., trestní řád (dále jen trestní řád). Tyto nabyly účinnosti dne 1. 1. 2006.⁵⁷

Trestný čin zanedbání povinné výživy je zařazen v hlavě třetí mezi trestné činy proti rodině a mládeži, konkrétně ve smyslu ustanovení § 207 trestního zákona. Trestného činu zanedbání povinné výživy se dle tohoto zákona dopouští ten, kdo nejméně tři měsíce v období dvou let neplní, a to i z nedbalosti, zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného. Odstavec 2 uvedeného § zanedbání povinné výživy stanoví, že trestného činu zanedbání povinné výživy se dopouští též ten, kdo se nejméně tři měsíce v období dvou let úmyslně vyhýbá plnění svojí zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného. Za jednání uvedené v odstavci 1 může být pachatel potrestán odnětím svobody až na dva roky, za jednání uvedené v odstavci 2 odnětím svobody až na tři roky. V odst. 3 § 207 je definována kvalifikovaná skutková podstata, kdy pak přísněji zákon postihuje toho, kdo jednáním uvedeným v odst. 1 či 2 vydá oprávněnou osobu v nebezpečí nouze nebo tento čin spáchá závažnějším způsobem anebo byl v předcházejících dvou letech za takový trestný čin odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uložený za takový čin propuštěn.⁵⁸

V české právní úpravě bylo ustanovení o recidivě zrušeno. Mezi alimentační nároky řadíme vzájemnou vyživovací povinnost rodičů k dětem, vyživovací povinnost

⁵⁷ Louthanová, Kateřina. *Trestný čin Zanedbání povinné výživy: diplomová práce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012, s. 49

⁵⁸ ČENTÉŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon s komentářom, Eurokódex Poradca podnikateľ'a, spol. s r. o., Žilina 2006, s. 283*

mezi osvojencem a osvojitelem, vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými a mezi manžely, příspěvek na výživu rozvedeného manžela a dále příspěvek na úhradu některých nákladů neprovdané matce.⁵⁹

Ochrana se poskytuje stejně tak jako v České republice pouze těm alimentacním nárokům, které vyplývají ze zákona. Výživným se rozumí uspokojení všech životních potřeb toho, komu má být poskytnuto. Rozsah vyživovací povinnosti je omezený možnostmi a schopnostmi povinného. Zpravidla je určen tak, aby odpovídal příjmům a majetkovým poměrům povinného.⁶⁰

Za úmyslné vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti vnímá slovenská teorie i praxe jednání, kdy pachatel svoji vyživovací povinnost nejen neplní, ale úmyslně usiluje o to, aby se této povinnosti zbavil, resp. aby zmařil nebo alespoň podstatně oddálil možnost vymáhání nároku na výživu. V otázce vázanosti orgánů činných v trestním řízení rozhodnutím občanskoprávního soudu, nejsou názory ve slovenské odborné literatuře jednotné. JUDr. Čentěš ve svém komentáři uvádí, že orgány činné v trestním řízení nejsou při posuzování trestní odpovědnosti vázané výškou výživného, kterou určil občanskoprávní soud. Pro účely trestního řízení může být výše výživného určena samostatně, s ohledem na míru zavinění pachatele (např. úmyslné vzdání se výhodnějšího zaměstnání nebo příjmu). Naproti tomu Prof. JUDr. Ivor ve své učebnici uvádí, že orgány činné v trestním řízení samostatně posuzují rozsah vyživovací povinnosti v případech, kdy tato povinnost není určená pravomocným rozhodnutím soudu a vychází se jen ze všeobecné povinnosti stanovené v zákoně o rodině. Jestliže však existuje pravomocné soudní rozhodnutí vydané občanskoprávním řízením, jsou i orgány činné v trestním řízení tímto rozhodnutím vázané. Jiný rozsah vyživovací povinnosti mohou tyto orgány alespoň hypoteticky určovat za situace, kdy obviněný z různých důvodů objektivně není schopen přispívat na výživu oprávněné osoby v rozsahu stanoveném soudem. V takových případech je podle okolností případu v kompetenci orgánů činných v trestním řízení stanovit alespoň minimální sumu,

⁵⁹ Žilinka, Maroš. Trestný čin zanedbania povinnej výživy a podmienené zastavenie trestného stíhania. Trestněprávní revue, 2009, č. 8, s. 235

⁶⁰ ČENTĚŠ, Jozef a kol. Trestný zákon s komentárom, Eurokódex Poradca podnikateľ'a, spol. s r. o., Žilina 2006, s. 283

kteřou obviněný mohl objektivně platit, avšak tuto povinnost neplnil. V maximalizovaném rozsahu jsou orgány činné v trestním řízení vázány pravomocným soudním rozhodnutím o výživném, i kdyby se majetkové či příjmové poměry obviněného změnily v jeho prospěch.⁶¹

Pachatelem trestného činu zanedbání povinné výživy může být na Slovensku, stejně tak jako v České republice, pouze osoba s povinností vyživovat či zaopatřovat jiného. Hmotným předmětem útoku je pak osoba, vůči níž má pachatel vyživovací povinnost, tedy osoba oprávněná. Stejně tak jako v České republice nepovažuje slovenská právní úprava dlužné výživné za škodu způsobenou trestným činem.

Avšak rozdíl oproti české právní úpravě je spatřován v určité soustavnosti v neplnění či vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti, kdy v České republice zákon jako jednu ze zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy stanoví dobu neplnění vyživovací povinnosti delší než čtyři měsíce, na Slovensku je předpokladem trestnosti činu neplnění vyživovací povinnosti nebo vyhýbání se jejímu plnění po dobu nejméně tří měsíců, bez ohledu na to, zda následovaly přímo po sobě nebo přerušovaně.⁶² Vyžaduje se však, aby se tak stalo v období dvou kalendářních let do oznámení obvinění.⁶³

Rozdíl od české právní úpravy je spatřován i v chápání charakteru tohoto trestného činu. Slovenská právní úprava vnímá trestný čin zanedbání povinné výživy jako trestný čin pokračující, trvající a s prvky hromadného trestného činu, což má vliv na posuzování jednoty skutku.⁶⁴ Všeobecně na Slovensku, stejně tak jako v České republice platí, že pokračuje-li obviněný v jednání, pro něž je stíhán i po oznámení vznesení obvinění, posuzuje se takové jednání od tohoto procesního úkonu jako nový skutek. Výjimku však

⁶¹ Louthanová, Kateřina. *Trestný čin Zanedbání povinné výživy: diplomová práce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012, s. 50

⁶² ČENTÉŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon s komentářem, Eurokódex Poradca podnikateľ'a, spol. s r. o., Žilina 2006*, s. 283

⁶³ Žilinka, Maroš. *Trestný čin zanedbania povinnej výživy a podmienené zastavenie trestného stíhania*. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 8, str. 235

⁶⁴ ČENTÉŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon s komentářem, Eurokódex Poradca podnikateľ'a, spol. s r. o., Žilina 2006*, s. 283

představuje právě trestný čin zanedbání povinné výživy dle § 207 trestního zákona, kdy se moment, ve kterém dochází k přetržení totožnosti skutku ve smyslu § 122 odst. 13 věta druhá trestního zákona, posouvá až do doby, kdy je vyhlášen rozsudek soudu prvního stupně nebo do doby, kdy se soud druhého stupně odebere na závěrečnou poradu.⁶⁵

Stejně jako v České republice je nebezpečí nouze chápáno jako stav, kdy si oprávněná osoba není schopná opatřit základní prostředky k životu bez pomoci jiné osoby nebo státního orgánu. Slovenská úprava však obsahuje navíc znak kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy, kterým je spáchání činu závažnějším způsobem, což zahrnuje i případy, kdy dítě v důsledku neplnění vyživovací povinnosti trpí podvýživou či chorobou, která nemusí nutně ohrožovat jeho život a další formy jednání uvedené v § 138 trestního zákona.

I slovenská právní úprava obsahuje ustanovení o zániku trestnosti tohoto trestného činu. Podmínky zvláštní účinné lítosti pro tento a další trestné činy upravuje hlava třetí Trestního zákona v ustanovení § 86. Konkrétně podle § 86 písm. A) Trestního zákona zaniká trestnost zanedbání povinné výživy, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svoji povinnost splnil dříve, než se soud odebral k závěrečné poradě. Podle § 86 písm. B) Trestního zákona zaniká trestnost tohoto trestného činu i v případě, že oprávněnému poskytoval náhradní výživné podle zvláštního právního předpisu úřad práce, sociálních věcí a rodiny a pachatel uhradil náhradu za poskytnuté náhradní výživné těmto orgánům dříve, než se soud odebral k závěrečné poradě. Současně nesmí mít trestný čin trvale nepříznivé následky.

Náhradní výživné je částka poskytnutá státem na zabezpečení výživy oprávněné osoby, pokud si povinný neplní vyživovací povinnost. Tuto oblast upravuje zákon č. 452-2004 Z. z., o náhradním výživném. Náhradní výživné je poskytováno měsíčně pozadu a zákon umožňuje poskytnutí náhradního výživného i za období tří měsíců před podáním

⁶⁵ Louthanová, Kateřina. *Trestný čin Zanedbání povinné výživy: diplomová práce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012, s. 52

žádosti, žadatel však o to musí požádat. Maximální výše náhradního výživného je 1,2 násobek životního minima. V české právní úpravě tento institut chybí.⁶⁶

⁶⁶ Louthanová, Kateřina. *Trestný čin Zanedbání povinné výživy: diplomová práce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012, s. 52 - 53

5 Pojem trestní řízení

Ustanovení § 12 trestního řádu specifikuje, co se rozumí pojmem trestní řízení. Jedná se o řízení podle trestního řádu a zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Trestní řízení má pak několik fází. V přípravném řízení jsou objasňovány a prověřovány skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, a dělí se na standardní, rozšířené a zkrácené podle závažnosti trestných činů. Zkrácené přípravné řízení je zvláštní formou přípravného řízení. Přípravné řízení probíhá od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí. Pokud tyto úkony nebyly provedeny, pak začíná zahájením trestního stíhání. Přípravné řízení končí podáním obžaloby, návrhem na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu, rozhodnutím ukončujícím přípravné řízení, zastavením trestního stíhání, zastavením trestního stíhání před podáním obžaloby. Trestní stíhání probíhá od zahájení trestního stíhání do právní moci rozsudku či jiného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení. Trestní stíhání vede Služba kriminální policie a vyšetřování a týká se fáze vyšetřování. Fázi objasňování a prověřování provádí i řadoví policisté na obvodních odděleních. Po přípravném řízení následuje řízení před soudem, kam spadá předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, odvolací (opravné) řízení a vykonávací řízení.⁶⁷

Následující část bude popisovat postup policejního orgánu při šetření a prověřování trestného činu zanedbání povinné výživy rodičů vůči dětem.

⁶⁷ Ust. § 12 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 2. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

6 Činnost policejního orgánu v rámci šetření a prověřování trestného činu zanedbání povinné výživy

Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, lze učinit na kterémkoli oddělení policie ČR nebo na státním zastupitelství. Může jej ústně nebo písemně podat jakákoliv fyzická či právnická osoba. Může jím být i cizinec, přitom není nutné, aby se zdržoval na území České republiky. Osoba oznamovatele není žádným předpisem vymezena. V případě neplnění vyživovací povinnosti může například učinit oznámení i matka za dítě, které je již plnoleté. Podle platných právních předpisů, a to dle ustanovení § 158 trestního řádu, nemůže státní zástupce ani policejní orgán v zásadě odmítnout přijetí žádného trestního oznámení. Tyto orgány mají naopak povinnost oznámení přijmout a bez průtahů věc vyřešit.⁶⁸ Dle § 158 odst. 1 trestního řádu je policejní orgán výslovně povinen přijímat trestní oznámení, podněty jiných osob a orgánů. Následně je povinen tato oznámení nebo vlastní poznatky, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, řádně prověřit, tj. provést všechna potřebná šetření a opatření, která by vedla k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a ke zjištění jeho pachatele.⁶⁹

Následující část práce bude vycházet zejména z praktických zkušeností a bude charakterizovat činnost policejního orgánu ve fázi prověřování, a to od přijetí trestního oznámení o spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy až do ukončení prověřování trestného činu.

6.1 Přijetí trestního oznámení

Jak již bylo zmíněno, oznámení o podezření z trestného činu může mít formu písemnou nebo ústní, výjimkou však není ani oznámení učiněné telefonicky, telefaxem

⁶⁸ Portál veřejné správy : podání trestního oznámení [online] 2014[cit. 18. 2. 2014]. Dostupný z WWW: <<http://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/152/167/4311.html>>.

⁶⁹ Ust. § 158 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 2. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

a elektronickou poštou podepsané elektronickým podpisem. Možné formy podání a jejich náležitosti definuje § 59 odst. 1 trestního řádu. Z podání musí být dle § 59 odst. 4 zřejmé, kdo jej činí, které věci se týká a co podání sleduje. Dále musí být v potřebném počtu stejnopisů a s přílohami podání datováno, podepsáno a musí z něj být patrné, kterému orgánu činnému v trestním řízení je určeno.⁷⁰

Nejběžnější formou podání trestního oznámení je forma ústní. V takovém případě se oznamovatel (osoba podávající oznámení) dostaví osobně na útvar policie, kde s ním policista, který oznámení přijímá, sepíše protokol o trestním oznámení. Před samotným sepsáním protokolu o trestním oznámení policista ověří totožnost oznamovatele, k čemuž ho opravňuje § 63 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR (dále jen zákon o Policii ČR).⁷¹

Zároveň ho poučí o odpovědnosti za vědomé uvedení nepravdivých údajů. V protokolu o trestním oznámení jsou nejprve zaznamenány osobní údaje oznamovatele (jméno a příjmení, datum narození, adresa trvalého bydliště, doručovací adresa, zaměstnání, adresa zaměstnavatele a místo výkonu zaměstnání). Při podání trestního oznámení je oznamovatel vyslechnut k okolnostem, za nichž byl čin spáchán, o osobních poměrech toho, na něhož se oznámení podává, o důkazech a o výši škody způsobené oznámeným činem. Obecně mají být v protokolu o trestním oznámení zodpovězeny následující kriminalistické otázky (kdo, kdy, kde, jak, co, čím, proč a následek).

Ve vztahu k trestnímu oznámení ve věci podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy jsou v protokolu o trestním oznámení zaznamenány zejména údaje k osobě povinného a k dětem, ke kterým má povinný vyživovací povinnost a na základě čeho je tato vyživovací povinnost určena a v jaké výši a po jakou dobu si tuto povinnost řádně neplní. O osobě povinného hovoříme jako o rodiči, kterému byla soudem stanovena vyživovací povinnost na dítě. Osobou oprávněnou je ten rodič, k jehož rukám povinný rodič hradí výživné na dítě. Od dosažení zletilosti dítěte je pak toto samo účastníkem řízení. Trestní oznámení ve většině případů podává rodič dítěte, a to zpravidla

⁷⁰ Ust. § 59 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 2. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

⁷¹ FILÁK, Antonín. *Zákon o Policii České republiky s komentářem: podle právního stavu ke 12. 1. 2009*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009, s. 285

matka na otce dítěte, který si svou vyživovací povinnost neplní. Vyživovací povinnost v konkrétní částce bývá zpravidla určena rozsudkem soudu spolu s podmínkami plnění této částky. Případy, kdy vyživovací povinnost není rozsudkem přímo stanovena a ve věci tedy neexistuje civilní rozsudek, jsou v praxi velmi ojedinělé a já osobně jsem se s nimi nikdy nesešla. Skutečnost, že výše výživného není stanovena rozsudkem, však neznamená, že povinný rodič je zbaven trestní odpovědnosti za neplnění vyživovací povinnosti. Pro účely trestního řízení lze výši výživného, které byl povinný rodič schopen platit ze svých příjmů, a přesto neplatil, spočítat podle stejných pravidel a tabulek, které používají u soudu při stanovení vyživovací povinnosti. Tyto tabulky jsou v příloze č. 1.

Ke každému trestnímu oznámení je třeba přistupovat individuálně, avšak je určitý seznam otázek, na který je třeba se při oznámení zaměřit. V první řadě je třeba zjistit, zda v daném případě vůbec existuje vyživovací povinnost a vůči komu, což oprávněný zpravidla dokládá příslušným soudním rozhodnutím a rodným listem dítěte. Další podstatnou záležitostí je doba, po kterou si povinný svou vyživovací povinnost neplní a celková výše dluhu na výživném. Zákon umožňuje zahájit trestní řízení pro přečin zanedbání povinné výživy, pokud si povinný rodič vyživovací povinnost neplní po dobu delší než čtyři měsíce. Na základě zjištění přesné doby neplnění vyživovací povinnosti je sepsán přehled o placení výživného. K protokolu o trestním oznámení oznamovatel může jako přílohy přiložit zmiňované rozsudky a rodné listy dětí.

V případě, že oznamovatel při podání trestního oznámení o to výslovně požádá, je v zákonné lhůtě vyrozuměn o učiněných opatřeních. Lhůta pro ukončení prověřování je dle § 159 odst. 1 písm. a) trestního řádu obecně stanovena do dvou měsíců od přijatého oznámení. V případě, že se jedná o rozsáhlejší prověřování, které nebylo možné v zákonem dané lhůtě ukončit (což je naprostá většina přečinů zanedbání povinné výživy), sdělí policejní orgán dle § 159 odst. 2 trestního řádu, příslušnému dozorujícímu státnímu zástupci do kdy bude prověřování pokračovat s odůvodněním, proč nelze prověřování ukončit. Tuto lhůtu lze prodloužit i opakovaně a to na základě odůvodněného návrhu policejního orgánu podle § 159 odst. 3 trestního řádu.⁷²

⁷² Ust. § 159 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 2. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

V případě, že osoba oznamovatele je shodná s osobou poškozeného, je nově od 1. 8. 2013 poučena dle poučení poškozeného – oběti trestného činu v trestním řízení, kde je poučena jako osoba poškozená dle trestního řádu a dále je poučena jako oběť trestného činu dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (dále jen zákon o obětech). Dále jsou poškozenému jako oběti trestného činu předány základní informace pro oběť trestného činu dle zákona o obětech. Oznamovatel je zároveň poučen dle ustanovení § 8b trestního řádu a dále dle poučení o poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných, které vychází ze zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů (dále jen zákon o ochraně osobních údajů), kdy je seznámen s tím, že nesmí zveřejnit žádné informace o probíhajícím trestním řízení a osobách na něm zúčastněných. Podle uvedeného poučení jsou mimo to poučeny všechny osoby, které jsou v rámci trestního řízení vyslyšány. Oznamovatel má právo na svou žádost obdržet ze strany policie potvrzení o přijatém oznámení.

Poté, co je přijato trestní oznámení, nastává fáze šetření a prověřování, kdy policejní orgán postupuje podle ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu. V případě, že informace obsažené v přijatém oznámení a další zjištěné skutečnosti odůvodňují, že byl ve věci spáchán trestný čin zanedbání povinné výživy, jsou ve věci zahájeny úkony trestního řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu pro podezření ze spáchání přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku. Záznam o zahájení úkonů trestního řízení, v němž jsou popsány skutkové okolnosti, pro které bylo trestní řízení zahájeno, je odeslán do 48 hodin příslušnému státnímu zástupci.⁷³ Šetření, prověřování a vyšetřování trestného činu zanedbání povinné výživy vede policejní orgán, v jehož služebním obvodu bydlí oprávněný. V případě, že je oprávněných více, vede trestní řízení policejní orgán, který je příslušný k vedení řízení skutku, který vyšel najevo dříve.⁷⁴

U přečinu zanedbání povinné výživy je osobou poškozenou osoba oprávněná a to i v případě, že se jedná o nezletilé dítě. Nárok na výživu nepřechází na zákonného

⁷³ Ust. § 158 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 2. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

⁷⁴ Čl. 11 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 103/2013. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 20. 2. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

zástupce. Nárok na dlužné výživné nelze uplatnit jako škodu způsobenou trestným činem, proto se oznamovatel/rodič nepoučuje ve smyslu ustanovení § 43 odst. 3 trestního řádu a nemá možnost žádat o to, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích vzniklou škodu. Dluh na výživném je totiž dluhem vzniklým porušením právní zákonné povinnosti, nikoliv dluhem ze škody způsobené trestným činem. Soud o něm proto nerozhoduje v adhezním řízení, ale povinnost dlužné výživné zaplatit je vždy uvedena v samotném rozsudku o vině.

Za účelem zjištění bližších okolností a dalšího vývoje situace je sepsán, i s časovým odstupem od podání trestního oznámení, s oznamovatelem (oprávněným) úřední záznam o podaném vysvětlení dle § 158 odst. 6 trestního řádu, kde jsou všechny skutečnosti týkající se neplacení výživného popsány podrobně – to z toho důvodu, že protokol o přijetí trestního oznámení nelze, na rozdíl od úředního záznamu podle § 158 odst. 6 tr. řádu, číst před soudem jako důkaz. V úředním záznamu jsou shodně jako v protokolu o trestním oznámení uvedeny všechny skutečnosti týkající se povinnosti hradit výživné (kdo má vyživovací povinnost, kdo je oprávněnou osobou, vůči kolika dětem má povinný vyživovací povinnost, na základě jakého rozhodnutí byla vyživovací povinnost stanovena, jaká je konkrétní doba neplacení výživného, včetně celkové výše dluhu na výživném, v případě, že má povinný vyživovací povinnost vůči dětem od různých matek, ověřuje se u všech matek, zda si vyživovací povinnost plní, i když trestní oznámení podala jen jedna z nich). V případě, že oprávněný z nějakého důvodu příslušné dokumenty nedoloží, policie si je ve spolupráci s příslušným úřadem či soudem vyžádá. Dále je třeba zaznamenat osobní údaje dětí, vůči kterým má vyživovací povinnost, a dále zda se tyto děti narodily v manželství nebo v jiném poměru a jak dlouho tento trval. Důležité je to, zda bylo výživné snižováno nebo zvyšováno, kdy, kterým soudem a zajistit kopii příslušného pravomocného rozhodnutí. Do výsledku se provedou opisy předmětné části výroku rozsudku. Oprávněný je dále vyslechnut k podmínkám a způsobu neplacení výživného povinným. Od kdy si povinný výživné plnil a od jaké doby si výživné neplní a z jakého důvodu tak pravděpodobně činí, zda se placení výživného vyhýbá úmyslně. Jaká je celková výše dlužného výživného. Sestaví se přehled placení výživného dle jednotlivých měsíců, do kterého se uvedou všechny, byť částečné, platby, které povinný na výživné zaplatil. Oprávněný i povinný většinou dokládá do spisu doklady o zaplacení, např. výpisy z účtu nebo ústřížky složenek. Podstatná je dále otázka, zda děti, na které nebylo výživné

placeno, netrpěly nouzí, proto se zjišťuje, zda oprávněný pobírá sociální dávky, jaké a zda tyto dávky nahrazují neplacené výživné. K osobě povinného se dále zjišťuje, kde se zdržuje včetně všech kontaktních údajů, zda je zaměstnán a kde, zda má stálý příjem, případně s kým žije, zda má jinou vyživovací povinnost, nebo zda není/byl ve výkonu trestu odnětí svobody. V případě, že je povinný bez zaměstnání, zda se o zaměstnání zajímá nebo je veden na Úřadu práce. Dále se zjišťuje, zda povinný o děti projevuje zájem, zda přispívá na jejich obživu jiným způsobem než penězi (potravinou, pobyt u povinného, ošacení). Pokud některou z požadovaných informací není oprávněný schopen do spisu uvést, musí policejní orgán v rámci šetření tuto informaci vyžádat od příslušných úřadů.

6.2 Fáze prověřování

V této fázi policejní orgán postupuje podle § 158 odst. 1 trestního řádu, kdy shromažďuje důkazy, vyžaduje vysvětlení od osob, na základě kterých pak ve věci bude rozhodnuto. Důležité jsou informace z databází státních orgánů, které vypovídají o finančních, osobních a majetkových poměrech povinného zejména v době, kdy si řádně neplnil vyživovací povinnost, na základě kterých policejní orgán posoudí a právně kvalifikuje jednání povinného.

Mimo jiné se vyžaduje zpráva Úřadu práce k povinnému i oprávněné, zda pobírají dávky sociální podpory, hmotné nouze, v jakém období a v jaké výši. Důležité v případě oprávněné je to, zda sociální dávky nahrazují neplacené výživné. Dále se zjišťuje, zda je povinný evidován jako uchazeč o zaměstnání, jak s úřadem spolupracuje, zda pobírá příspěvek v nezaměstnanosti a v případě, že byl z úřadu práce sankčně vyřazen, zjišťuje se důvod vyřazení. Zjišťuje se, zda je povinnému Okresní správou sociálního zabezpečení vyplácen invalidní důchod nebo nemocenské dávky, kdy a v jaké výši. U příslušného Okresního soudu se dále zjišťuje, zda se z některé z vyplácených dávek provádí srážky na výživné exekucí. V případě, že je povinný osobou samostatně výdělečně činnou, vyžádá se opis evidence Živnostenského úřadu včetně neveřejné části. Pokud jen povinným dán výslovný souhlas s prolomením mlčenlivosti pracovníků Finančního úřadu, je na základě podaných daňových přiznání z Finančního úřadu vyžádána zpráva o přehledu výdělků povinného. Pokud je povinný zaměstnán, žádá se o zprávu jeho zaměstnavatel –

k příjmům, pracovní morálce, eventuálně k důvodům ukončení pracovního poměru. O charakteru povinného vypovídá i zpráva z místa bydliště a opis rejstříku trestů. Cílem je zjistit, zda si v uvedeném období s ohledem na své příjmy mohl povinný vyživovací povinnost plnit, případně zda se do situace, kdy dostatečné příjmy nemá, dostal vlastním zaviněním.

6.2.1 Výslech povinného

Povinný je podle § 158 odst. 7 trestního řádu vyzván k podání vysvětlení ve věci. Může být vyzván ústně i písemně, přičemž je vyrozuměn o tom, kam a kdy se má dostavit. V případě, že by se dostavit nemohl, je upozorněn na to, že je povinen se včas a řádně omluvit a uvést závažné důvody, pro které se dostavit k podání vysvětlení nemůže. V opačném případě bude k podání vysvětlení předveden a může mu být uložena pořádková pokuta podle § 66 trestního řádu až do výše 50.000 Kč. Poučení o následcích nedostavení se je součástí výzvy k podání vysvětlení.⁷⁵

Pokud povinný nežije ve služebním obvodu prošetřujícího policejního orgánu, je výslech vyžádán ve spolupráci s místně příslušnou složkou policie. V případě, kdy se povinného nedaří kontaktovat a není znám jeho pobyt, je po něm ve spolupráci se Službou kriminální policie a vyšetřování (dále jen jako SKPV) vyhlášeno celostátní pátrání.

Pokud se povinný k podání vysvětlení dostaví, je poučen o tom, v jaké věci je po něm podání vysvětlení požadováno a o svých právech i povinnostech, zejména o tom, že má právo podání vysvětlení odeprít, pokud by tím sobě nebo osobě blízké způsobil nebezpečí trestního stíhání (§ 100 odst. 2 trestního řádu), že má právo odmítnout vypovídat, pokud by tím porušil zákonem výslovně uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti (§ 158 odst. 8 trestního řádu), že má právo při podání vysvětlení na právní pomoc advokáta (§ 158 odst. 5 trestního řádu).⁷⁶ Na úvod se do anketní části úředního záznamu o podaném vysvětlení uvedou údaje o povinném – místo trvalého i současného

⁷⁵ Ust. § 158 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 2. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

⁷⁶ Ust. § 158 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16. 2. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

pobytu, doručovací adresa, údaje o zaměstnavateli, telefonní kontakt na povinného. Povinný je dále výslovně poučen o zvláštním ustanovení o účinné lítosti podle § 197 trestního zákoníku. Povinný vypovídá o svých osobních a majetkových poměrech, příjmech a výdajích, zda si je vůbec vyživovací povinnosti vědom, jak si ji plní a proč neplní, kolik na výživném dluží a co podnikl pro to, aby vyživovací povinnost plnit mohl, zda žádal o snížení výživného a proč nežádal, o svém zdravotním stavu, atd. Povinný má možnost do spisu doložit důkazy, které jeho tvrzení podpoří. V případě, že povinný jako důvod neschopnosti platit výživné uvádí svůj zdravotní stav, je nutné toto tvrzení na základě jeho souhlasu se zproštěním mlčenlivosti zdravotních pracovníků, u příslušného lékaře ověřit. Z usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 2012, pod sp. značkou Tdo 1049/2012-23 vyplývá, že schopnost plnit vyživovací povinnost osobou s ohledem na její zdravotní omezení, je odbornou otázkou, kterou posuzuje znalec z příslušného oboru.⁷⁷

6.2.2 Zvláštní situace

Vzhledem k tomu, že se povinný během svého života může dostat, a to i vlastní vinou, do různých situací, které mu znemožní řádně si plnit vyživovací povinnost, je vždy nutné zjišťovat, co tomu předcházelo. Některé situace jsou natolik specifické, že je třeba je posuzovat odlišně.

Vazba, výkon trestu odnětí svobody

V případě, že se povinný ve sledovaném období nacházel ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, je nutné zjistit, kdy a kde byl umístěn. Dále je nutno zjistit, zda byl pracovně zařazen a v jaké době, dále zda pobíral pracovní odměnu, ze které mohl výživné platit a zda tak činil a výživné platil. Uvedené informace policie zjišťuje prostřednictvím Centrální evidence vězňů a dále zařízení, ve kterém je povinný umístěn. V souvislosti s možnostmi povinného v tomto režimu může dojít i k dočasnému zrušení vyživovací povinnosti či stanovení vyživovací povinnosti jiným příbuzným. Vzhledem k tomu,

⁷⁷Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2012., Tdo 1049/2012-23. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 2. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

že vazba je většinou jen krátkodobé omezení osobní svobody, nemá na rozsah vyživovací povinnosti zpravidla vliv. Skutečnost, že je povinný ve výkonu trestu odnětí svobody samo o sobě také neznamená, že mu bude jeho vyživovací povinnost snížena či dokonce zrušena. Jednou ze základních povinností odsouzených je pracovat, a proto se při posuzování žádostí odsouzených o snížení či zrušení vyživovací povinnosti zjišťuje, zda odsouzený měl možnost pracovat a pokud ano, tak zda pracoval a kolik si vydělával či proč nepracoval. Problematiku srážek prováděných z výdělku povinného na úhradu výživného blíže upravuje vyhláška č. 10/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Dalším z posuzovaných faktorů je i délka uloženého trestu. Pracovní možnosti ve věznicích jsou dost omezené. Jednou z možností jak si vydělat, je podílet se na provozu zařízení, ve kterém je povinný umístěn, vykonávat činnost ve výrobě nebo podnikatelské činnosti provozovanou zařízením nebo být smluvně zaměstnán u jiných subjektů, se kterými zařízení spolupracuje. Z pracovní odměny, kterou si odsouzený vydělá, je mu nejprve odvedeno pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na veřejné zdravotní pojištění a záloha na daň z příjmů fyzických osob. To, co zbude, je považováno za čistý výdělek a z něj věznice v první řadě provede srážky na výživné pro děti, vůči kterým má odsouzený vyživovací povinnost, a to včetně příspěvku na úhradu nákladů péče o dítě umístěné v ústavní nebo ochranné výchově. Přitom není nutné, aby vyživovací povinnost byla stanovena soudem nebo byl nařízen její výkon. Plně postačí zjištění, že odsouzený vyživovací povinnost má. Pokud povinný měl možnost si i v tomto zvláštním režimu vydělávat a bez závažných důvodů tak nečinil, čímž se sám připravil o možnost vyživovací povinnosti, byť částečně, plnit, nezbavuje ho skutečnost, že se nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody či ve vazbě, trestní odpovědnosti za trestný čin zanedbání povinné výživy. V případě, že povinný byl odsouzen za trestný čin zanedbání povinné výživy, vychází soud při posuzování žádosti o úpravu výživného z majtkových a výdělkových poměrů povinného v době před jeho nástupem výkonu trestu. Případné snížení či zrušení vyživovací povinnosti v tomto případě by totiž popřelo účel a smysl trestu uloženého za tento trestný čin.⁷⁸

⁷⁸ Kočová, Denisa. *Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, s. 37 - 38

Osoby sociálně potřebné

Skutečnost, že jediným příjmem povinného jsou sociální dávky dosahující výše životního minima, sama o sobě neznamena, že pachatel trestného činu zanedbání povinné výživy není za tento čin trestně odpovědný. Podle výkladového stanoviska NSZ (Nejvyššího státního zastupitelství) poř. č 6/2001 Sb. v. s. NSZ, je vždy nutné posuzovat, z jakého důvodu se povinný do situace, kdy nemá jiný příjem než výše uvedené dávky, dostal (zejména důvody ztráty zaměstnání a případné možnosti jeho opětovného získání) a jeho celkové majetkové poměry. Dále se zjišťuje, zda si povinný plní vyživovací povinnost jinak, například v naturální formě.⁷⁹

6.2.3 Způsob ukončení prověřování

Po prověření všech skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, policejní orgán ukončí prověřování a ve věci rozhodne tak, že věc buď odloží podle § 159a trestního řádu, nebo ve věci zahájí trestní stíhání podle § 160 trestního řádu (provádí SKPV) nebo prověřované osobě sdělí podezření a koná zkrácené přípravné řízení podle § 179b trestního řádu.

Odložení nebo jiné vyřízení věci dle § 159a trestního řádu

- 1) Odložení věci usnesením podle § 159a odst. 1 trestního řádu, pokud ve věci nejde o podezření z trestného činu a není na místě věc vyřídit jinak. Tento případ nastane například tehdy, pokud povinný využije zvláštního ustanovení o účinné lítosti a dlužné výživné uhradí do doby, než soud prvního stupně počne vyhlášovat rozsudek, nebo pokud povinný není vzhledem ke svým možnostem schopen vyživovací povinnost plnit a do této situace se nedostal vlastním zaviněním.
- 2) Odložení věci usnesením podle § 159a odst. 2 trestního řádu, je-li trestní stíhání nepřijatelné podle § 11 odst. 1 trestního řádu. Jedním z důvodů nepřijatelnosti

⁷⁹ Zezulová, J., Viktorinová, M. Trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku – aktuální aplikační problémy. *Státní zastupitelství*, 2010, roč. 8, č. 6, s. 11.

trestního stíhání je uplynutí doby promlčení trestného činu, která je u zanedbání povinné výživy 3 roky, pokud není ze zákonem stanovených důvodů přerušena.

- 3) Odložení věci usnesením podle § 159a odst. 3 trestního řádu, je-li trestní stíhání neúčelné.
- 4) Odložení věci usnesením podle § 159a odst. 5 trestního řádu, jestliže se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání proti konkrétní osobě pachatele. Podle § 159a odst. 6 trestního řádu musí být usnesení o odložení věci doručeno poškozenému, pokud je znám, dále do 48 hodin státnímu zástupci. Oznamovatel je o odložení věci vyrozuměn pouze v případě, že o to požádal. Poškozený může podle § 159a odst. 7 trestního řádu podat proti usnesení stížnost, která má odkladný účinek.⁸⁰

Zkrácené přípravné řízení

Pokud bylo prověřováním zjištěno, že pachatel svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy, policejní orgán, a to v praxi Služba kriminální policie a vyšetřování, kam je spisový materiál ze základního útvaru předán, ve věci zahájí trestní stíhání, nebo při splnění podmínek podle § 179a odst. 1 trestního řádu, policejní orgán, zpravidla obvodní oddělení, ve věci koná zkrácené přípravné řízení. Zkrácené přípravné řízení upravuje trestní řád v desáté hlavě, v oddílu osmém, § 179a – 179h. Na uvedené pak v § 314b trestního řádu navazuje ustanovení o zjednodušeném řízení před samosoudcem, kde je uvedeno, že trestní stíhání se zahajuje na základě doručení návrhu státního zástupce na potrestání příslušnému soudu.

Zkrácené přípravné řízení v případě přečinu zanedbání povinné výživy lze konat, pokud byly v průběhu prověřování trestního oznámení zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné

⁸⁰ Ust. § 159a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 1. 2014]. Dostupné ze serveru aspi.pcr.cz:6665

nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy mu policejní orgán sdělí podezření, postavit před soud.

Zkrácené přípravné řízení začíná sdělením podezření z přečinu zanedbání povinné výživy konkrétnímu pachateli, kdy se pachateli sdělí, jakým jednáním se tohoto přečinu dopustil a kolik na výživném dluží za konkrétní období. Opis záznamu o sdělení podezření se předá podezřelému a do 48 hodin musí být zaslán státnímu zástupci. Následně je podezřelý vyslýchán na protokol o výslechu podezřelého a to ke stejným otázkám jako v případě podání vysvětlení.

Kompletní spisový materiál se poté se zprávou o výsledku zkráceného přípravného řízení podle § 179c odst. 1 trestního řádu předá státnímu zástupci, který buď podá soudu návrh na potrestání podezřelého, nebo věc vrátí policejnímu orgánu k provedení dalších opatření nebo rozhodne o odložení či odevzdání věci tak, jak mu umožňuje ustanovení § 179c odst. 2 trestního řádu.⁸¹

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2332 - 2342

7 Kazuistika

Pro názornou ukázkou k přiblížení problematiky prověřování trestného činu zanedbání povinné výživy byly vybrány dva následující případy, kterými se v minulosti zabývalo Obvodní oddělení policie ČR Žamberk.

7.1 Případ č. 1

Do roku 2012 přijal policejní orgán sedm trestních oznámení na povinného M.K.(1971), která podala jeho bývalá manželka, neboť si M.K.(1971) opakovaně řádně neplnil vyživovací povinnost vůči jejich synům mladistvému T.K.(1992) a nezletilému J.K.(1994).

M.K.(1971) je živnostník, který ale nepodává žádné daňové přiznání na Finanční úřad, je na něj velké množství exekucí pro různé důvody, jeho příjmy nelze nijak spolehlivě ověřit, bydliště má na obecním úřadě, kde si ovšem poštu nepřebírá. Nemá na sebe evidován žádný movitý ani nemovitý majetek, ačkoliv využívá minimálně osobní automobil. Celkem má pět dětí, kromě uvedených dvou synů ještě další tři děti s jinou partnerkou. Přes výše uvedené mi opakovaně sdělil, že obchoduje s prodejem zeleniny a měsíčně vydělává zhruba 18.000 Kč. Odmítal sdělit adresu provozovny živnosti, adresu současného bydliště i doručovací adresu. Jako důvod, proč neplatí výživné, uváděl, že má jiné závazky, které si musí přednostně plnit, nikdy neuvedl jaké. Ne vždy bylo možné jej sehnat na kontaktním telefonu. Ve všech uvedených případech nebyl nikdy odsouzen, neboť dlužnou částku zaplatil vždy před rozhodnutím soudu a využil tak zvláštní ustanovení o účinné lítosti, někdy vysloveně v poslední chvíli.

Z jeho jednání a vystupování bylo zřejmé, že si z probíhající trestního řízení nic nedělá a je si vědom toho, že se bude schopen vyhnout postihu za své jednání. Jedná se o typického recidivistu, který nemá žádnou motivaci k tomu, aby si vyživovací povinnost plnil pravidelně, a za stávajících podmínek ho k tomu v rámci současného právního systému nelze ani nijak přinutit. Dle mého názoru by konkrétně v tomto případě přinesl nějaké výsledky pouze trest uložení povinnosti zdržení se řízení motorových vozidel, neboť pouze tvrzení prověřovaného, že podniká, aniž by toto byl schopen doložit daňovým

přiznáním, či uvedením adresy provozovny živnosti vzbuzuje pochyby o legálnosti takového podnikání. Další silnou motivací pro plnění vyživovací povinnosti by mohla být možnost vymáhat u takových recidivistů náklady spojené s trestním řízením, tak jako se vymáhají náklady spojené s dopravou osob pod vlivem alkoholu na protialkoholní záchytné stanice.

7.2 Případ č. 2

Trestní oznámení v tomto případě podal Výchovný ústav na matku, která nepřispívala měsíčně na výživu svého nezletilého dítěte, kterému byla soudem nařízena ústavní výchova a to od listopadu 2006 do ledna 2008. Výchovný ústav tak učinil až poté, co vyčerpal další možnosti vymáhání dlužné částky, avšak bezvýsledně. Policejní orgán přijal písemné trestní oznámení v červnu 2011. Přestože povinné byla stanovena rozhodnutím ředitele ústavu povinnost přispívat měsíčně relativně malou částkou, jednalo se zhruba o 700 Kč, nehradila povinná tuto částku ani částečně po dobu dvou let, kdy bylo její dítě v ústavu. Povinná vypověděla, že o žádné vyživovací povinnosti nevěděla a popřela, že by podpis na doručence u rozhodnutí ředitele ústavu byl její, ačkoliv se shodoval s jejím podpisem na úředním záznamu o podaném vysvětlení. Během doby, kdy dítě bylo v ústavu, jí bylo zasláno několik upomínek, avšak nepodařilo se zajistit žádný doklad o tom, že si tyto upomínky nebo rozhodnutí o výživném povinná převzala. Ve věci byl proto vyslechnut poštovní doručovatel, který v uvedené době písemnosti doručoval. Ten uvedl, že si na doručení konkrétních písemností nezpomíná, avšak povinnou zná velmi dobře z osobní a místní znalosti. Možnost doručení písemností jiné osobě omylem tak vyloučil, neboť takovému omylu zabraňuje i závazný postup doručování písemností, které se předávají konkrétní osobě po prokázání občanským průkazem a oproti podpisu. Doručovací list z té doby však již Česká pošta neevidovala. Přes provedené dokazování nepřineslo trestní řízení potrestání povinné, věc byla odložena podle § 159a odst. 2 trestního řádu, protože trestní stíhání bylo nepřípustné, neboť trestní stíhání bylo promlčeno. Lhůta promlčení u trestného činu zanedbání povinné výživy je 3 roky a tato lhůta bohužel již uplynula během marného vymáhání dlužného výživného ve výši 5.106 Kč na povinné. V tomto případě měl dle mého názoru Výchovný ústav podat trestní oznámení neprodleně, jakmile si povinná vyživovací povinnost neplnila po zákonem stanovenou minimální dobu (tehdy 6 měsíců).

8 Analýza případů trestných činů zanedbání povinné výživy, které byly evidovány na Obvodním oddělení Policie ČR v Žamberku v letech 2010 až 2013

Na uvedeném obvodním oddělení v rámci Územního odboru Ústí nad Orlicí provádím šetření a prověřování trestních oznámení, zejména ve věci zanedbání povinné výživy. Jedná se o oddělení 3. typu, kde je v současnosti zařazeno do služby 15 policistů, i když dle systemizace je zde 17 pracovních míst. Územní působnost zahrnuje část Pardubického kraje, zejména Žamberecko a okolí o celkové rozloze 168 km² a počtu obyvatel 14 181.

8.1 Stanovení výzkumného cíle a předpokladů

Před vlastní analýzou dat byly stanoveny předpoklady a cílem této části práce je ověření platnosti těchto předpokladů na vybraném výzkumném vzorku dat.

- 1) Předpokládá se, že u trestného činu zanedbání povinné výživy představují ženy menší procento pachatelů než muži.
- 2) Předpokládá se, že víc jak 50 % pachatelů využije zvláštního ustanovení o účinné lítosti, aby se vyhnula odsouzení za tento trestný čin.
- 3) Předpokládá se, že pro sjednání nápravy postačí, když pachatel bude v rámci trestního řízení aspoň jednou policejním orgánem prověřován pro podezření z trestného činu zanedbání povinné výživy a nadále si bude již svou vyživovací povinnost plnit.
- 4) Předpokládá se, že méně než 25 % prověřovaných osob neplní vyživovací povinnost proto, že nemá dostatečný příjem, ze kterého by výživné mohli platit a do této situace se nedostali vlastním zaviněním.

8.2 Výzkumný vzorek

Do výzkumného vzorku byly zahrnuty případy oznámení zanedbání povinné výživy prověřované na Obvodním oddělení Policie ČR v Žamberku v letech 2010 až 2013 a případy, které byly po přijetí trestního oznámení tímto oddělením předány k prověření z důvodu věcné příslušnosti na Oddělení obecné kriminality Územního odboru Ústí nad Orlicí. Výzkumný vzorek nezahrnuje případy předané na základě místní příslušnosti jinému článku Policie ČR.

8.3 Použitá metoda výzkumu

Pro tento výzkum byla použita metoda analýzy dokumentů, která se používá jak v kvalitativním tak i v kvantitativním výzkumu. Dokumenty jsou data evidovaná policejním orgánem a shromážděná různými zpracovateli z různých zdrojů (oznamovatelů, svědků, zpráv úřadů, apod.). Tato data vznikla v minulosti v letech 2010 až 2013, byla pořízena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum. Výzkumník má tak k dispozici skupinu dat, ve kterých musí požadované informace vyhledat.⁸²

Metodou analýzy dokumentů byl zjišťován počet evidovaných trestných činů zanedbání povinné výživy na Obvodním oddělení Policie ČR v Žamberku v uvedeném období, právní kvalifikace trestného činu, typ vyživovací povinnosti, pohlaví pachatele, důvod, proč prověřovaná osoba neplní vyživovací povinnost, jakým způsobem bylo prověřování policejním orgánem skončeno a kolik pachatelů využilo účinné lítosti před vyhlášením rozsudku soudem prvního stupně.

⁸² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 204

8.4 Průběh výzkumu a jeho výsledky

Policie ČR využívá k evidenci všech prověřovaných oznámení systém Evidence trestního řízení (dále jen ETŘ). Jedná se o elektronický systém, do kterého mají vybrané osoby přístup v rámci celé republiky. Jednotliví policisté na obvodních odděleních mají přístup do spisů, u kterých jsou evidováni jako zpracovatelé, u dalších spisů v rámci kraje mají možnost omezeného náhledu.

V letech 2010 až 2013 bylo na Obvodním oddělení Policie ČR v Žamberku přijato 82 trestních oznámení týkajících se případů přečinu zanedbání povinné výživy, které následně toto obvodní oddělení prověřovalo nebo které byly předány do prověřování Oddělení obecné kriminality Územního odboru Ústí nad Orlicí. Data získaná z uvedených případů byla analyzována a sestavena do tabulek.

Tabulka č. 1 - Přehled trestných činů zanedbání povinné výživy v letech 2010 až 2013 z hlediska právní kvalifikace

Rok	Počet trestních spisů v daném roce	Právní kvalifikace		Typ vyživovací povinnosti
		Počet trestních spisů se základní skutkovou podstatou	Počet trestních spisů s kvalifikovanou skutkovou podstatou	
		§ 196/1 tr.zákoníku	§ 196/2,3 tr.zákoníku	Rodič/Dítě
2010	24	19	5	100%
2011	24	20	4	100%
2012	21	12	9	100%
2013	13	10	3	100%
Celkem	82	61	21	100%

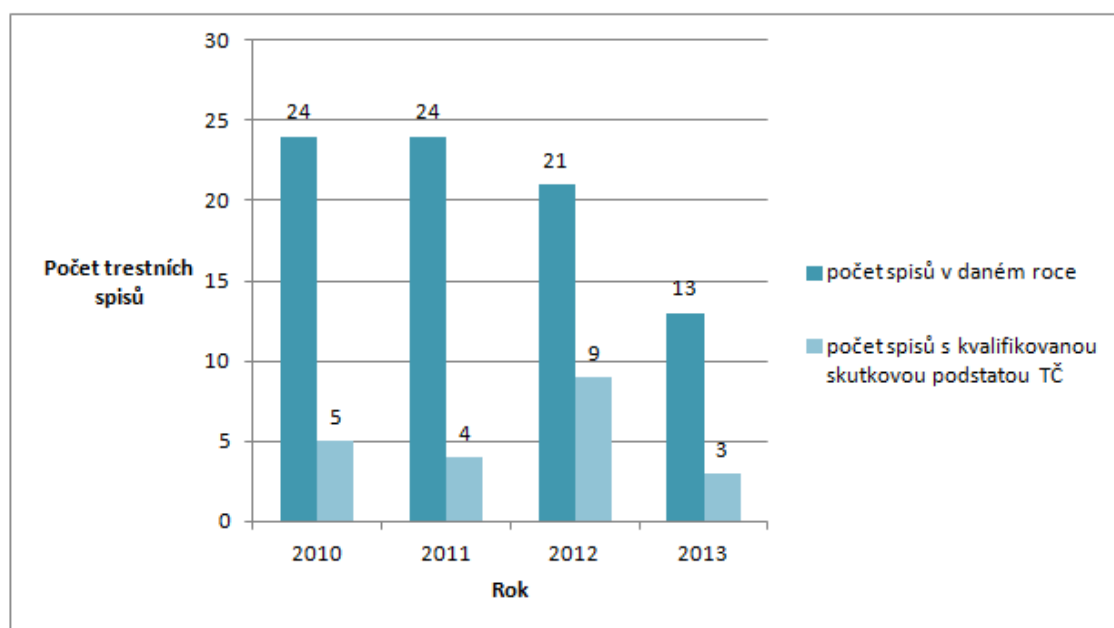
zdroj: Elektronická evidence Policie České republiky – evidence trestního řízení.

data získána: 28. 01. 2014

V uvedených případech se vždy jednalo o zanedbání vyživovací povinnosti některého z rodičů vůči dítěti. Celkem bylo jako trestný čin podle § 196 odst. 1 trestního zákoníku kvalifikováno 61 případů. Ve 21 případech se jednalo o kvalifikovanou skutkovou podstatu, z toho v 1 případě podle § 196 odst. 2 trestního zákoníku a ve 20 případech podle § 196 odst. 3 trestního zákoníku, což znamená, že v těchto případech byl

pachatel posuzován přísněji, neboť se vyživovací povinnosti úmyslně vyhýbal (odst. 2), nebo svým jednáním uvedl oprávněného do nebezpečí nouze (odst. 3 písm. a) do roku 2012, poté pouze odst. 3 či se tohoto trestného činu dopouštěl opakovaně (odst. 3 písm. b), po roce 2012 zrušen).

Graf č. 1 - Přehled evidovaných trestných činů zanedbání povinné výživy v letech 2010 – 2013

zdroj: Elektronická evidence Policie České republiky – evidence trestního řízení.

data získána: 28. 01. 2014

pozn. TČ - trestný čin

Počet prověřovaných oznámení zanedbání povinné výživy má od roku 2010 klesavou tendenci. Domnívám se, že je to způsobeno tím, že v roce 2010 počet přijatých oznámení a prověřovaných případů zanedbání povinné výživy rapidně vzrostl oproti předcházejícím rokům a nyní tedy už tento počet nemá kam růst, neboť množství obyvatel a jejich ekonomická a sociální situace se od roku 2010 výrazně nezměnila. Za zmínku dle mého názoru stojí to, že počet případů v letech 2010 až 2013 je zhruba dvojnásobný oproti počtu případů v letech 2006 až 2009.⁸³

⁸³ Kočová, Denisa. *Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce*. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, s. 44

Tabulka č. 2 – Přehled trestných činů evidovaných v letech 2010 až 2013 z hlediska pohlaví pachatele a důvodu neplnění vyživovací povinnosti

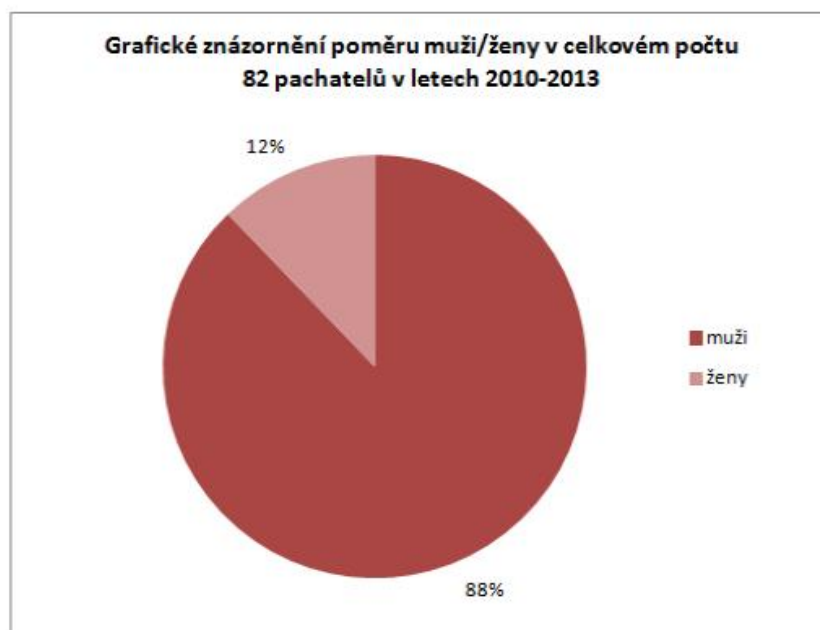
Rok	Počet trestných spisů v daném roce	Pachatel				Jednání pachatele	
		muž		žena		zaviněné	nezaviněné
		poprvé prověřován	opakovaně prověřován	poprvé prověřována	opakovaně přověřována		
2010	24	16	8	0	0	19	5
2011	24	10	11	1	2	17	7
2012	21	6	10	2	3	16	5
2013	13	4	7	0	2	12	1
Celkem	82	36	36	3	7	64	18

zdroj: Elektronická evidence Policie České republiky – evidence trestního řízení.

data získána: 28. 01. 2014

Z celkového počtu 82 pachatelů trestného činu zanedbání povinné výživy bylo 72 pachatelů z řad mužů, kdy polovina z nich byla prověřována opakovaně. Ve zbylých 10 případech se jednalo o ženy, které byly opakovaně prověřovány v 7 případech.

Graf č. 2 – Grafické znázornění poměru muži/ženy v celkovém počtu 82 pachatelů v letech 2010 – 2013

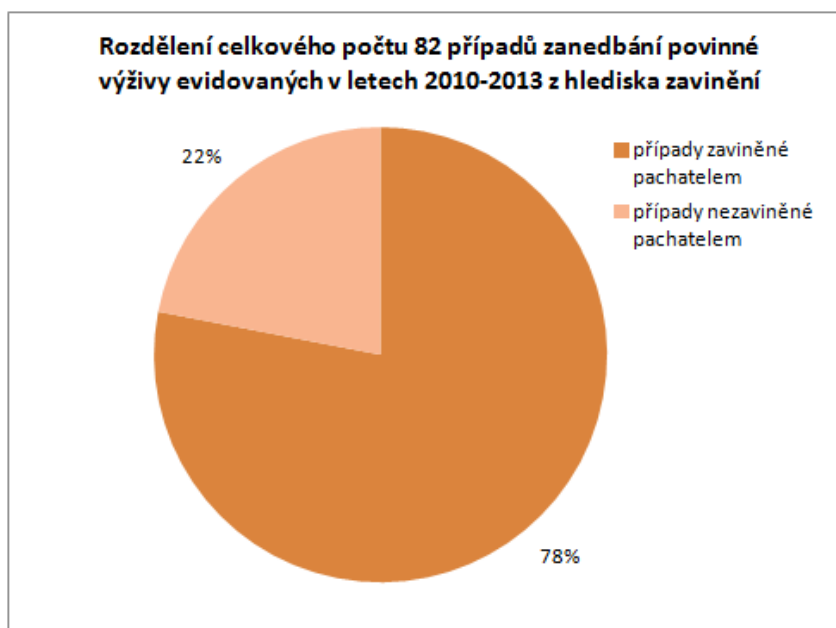

zdroj: Elektronická evidence Policie České republiky – evidence trestního řízení.

data získána: 28. 01. 2014

V analyzovaných případech je naprostá většina pachatelů z řad mužů - otců. Jedná se celkem o 88 % z celkového počtu 82 pachatelů. Důvodem je dle mého názoru zejména to, že po rozpadu manželství či rozchodu partnerů je dítě svěřeno do výchovy ve většině případů ženě - matce.

Graf č. 3 – Rozdělení celkového počtu 82 případů zanedbání povinné výživy evidovaných v letech 2010 – 2013 z hlediska zavinění

zdroj: Elektronická evidence Policie České republiky – evidence trestního řízení.

data získána: 28. 01. 2014

Z celkového počtu 82 posuzovaných trestných činů zanedbání povinné výživy, bylo v 64 případech neplatícímu rodiči prokázáno, že jedná zaviněně (viz tabulka č. 2). Jednalo se především o případy, kdy pachatel vyživovací povinnost neplnil úmyslně. Tito pachatelé tak většinou jednají ve snaze se bývalému partneru - rodiči, který má dítě v péči, pomstít. Jejich jednání je většinou opakované. Velmi často se s dětmi nestýkají a nejeví o ně žádný zájem. Jejich cílem je tímto způsobem především co nejvíce znepříjemnit život bývalému partnerovi. Vztahy mezi bývalými partnery (rodiči) jsou většinou značně napjaté, bývá problém tento stav (neplnění vyživovací povinnosti, dluh na výživném) napravit vzájemnou dohodou, bez hrozby trestního stíhání. Většina bývalých partnerů, kteří mají platit výživné, k vyživovací povinnosti přistupuje nezodpovědně a argumentují tím, že se nejedná o peníze, které jsou použity ve prospěch dítěte, nýbrž o peníze, které využívá

druhý rodič ve svůj prospěch. Většina prověřovaných se ke svému jednání dozná s tím, že měli dostatek finančních prostředků, avšak ze shora uvedeného důvodu výživné neplatili a často ani v budoucnu platit nebudou. Tato obhajoba je však nemůže zbavit viny, neboť výživné je stanoveno soudním rozhodnutím a povinný není oprávněn toto rozhodnutí svévolně měnit či nerespektovat. Pokud má pocit, že rodič pečující o dítě si své povinnosti neplní, má možnost podat v opatrovnickém řízení návrh na změnu rozhodnutí o výchově a výživě. Mezi častá tvrzení, kterými povinní argumentují na svoji obhajobu, patří například finanční tíseň, jiné platební závazky, pracovní neschopnost, nedostatek pracovních příležitostí. Skutečnost, že tyto argumenty mohou být pravdivé, však neznamená, že nemusejí vyživovací povinnost plnit. Většinu z těchto závazků má i rodič, který o dítě přímo pečuje, avšak těžko si představit, že dítěti namísto večere sdělí, že musel zaplatit jiný závazek a na jídlo mu tak nezbyly peníze. Při porovnání situace takto se vylouvajících povinného rodiče s často stejně komplikovanou, ne-li komplikovanější, situací rodiče oprávněného pak tyto argumenty působí jen jako prázdné výmluvy. Pravdivost uváděných tvrzení je ovšem prověřujícím orgánem prověřena.

Ve 22 %, což představuje 18 případů z celkového počtu 82, byl povinný zbaven trestnosti, neboť se dostal do situace, kdy nebyl schopen výživné platit ne vlastním zaviněním. Takto posuzovány byly případy, kdy se jednalo o prověřovanou osobu s příjmem na úrovni životního minima, nezaměstnaného bez příležitosti získat práci, osoby v dlouhodobé pracovní neschopnosti – vždy se však do této situace prověřovaný nedostal vlastní vinou.

Tabulka č. 3 – Přehled způsobů ukončení trestních spisů ze strany policejního orgánu

Rok	Počet spisů	Způsob ukončení spisu policejním orgánem						
		nejde o trestný čin			Zkrácené přípravné řízení	zahájeno trestní řízení (§160/1 trestního řádu)		jiné ukončení
		šetření ukončeno před zahájením úkonů trestního řízení	odloženo usnesením (§ 159a/1 trestního řádu)	povinný z různých důvodů nezavinil		využil účinné lítosti	zastavení trestního stíhání na základě účinné lítosti	
2010	24	1	4	3	11	0	5	0
2011	24	2	7	3	7	0	4	1
2012	21	0	1	4	4	5	7	0
2013	13	0	1	0	10	0	2	0
Celkem	82	3	13	10	32	5	18	1

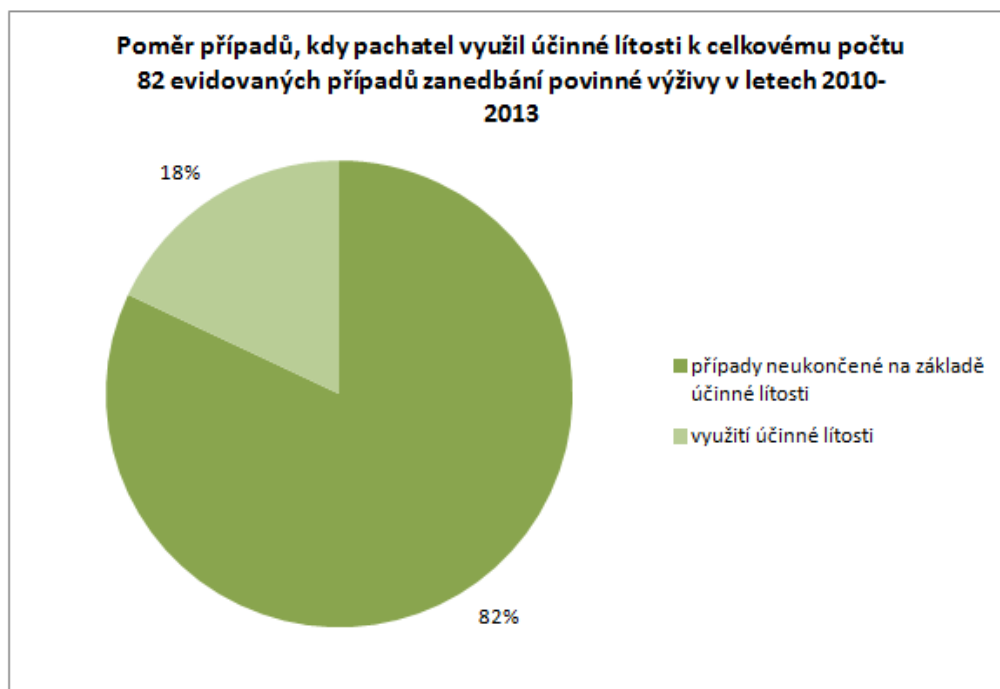
zdroj: Elektronická evidence Policie České republiky – evidence trestního řízení.

data získána: 28. 01. 2014

V období od roku 2010 do roku 2013 se pouze v letech 2010 a 2011 vyskytly celkem 3 případy, kdy trestní věc byla ukončena před zahájením úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu, neboť se nejednalo o trestný čin zanedbání povinné výživy.

Celkem ve 23 případech z celkového počtu 82 bylo trestní řízení ukončeno usnesením podle § 159a odst. 1 trestního řádu, z toho v 10 případech prověřovaný využil účinné lítosti a v 13 případech prověřovaný sice neplatil výživné, avšak z důvodů, které nezavinil. Ve 32 případech bylo prověřované osobě sděleno podezření z přečinu zanedbání povinné výživy a ve věci bylo vedeno zkrácené přípravné řízení. Celkem v 23 případech bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu, z toho bylo v 5 případech trestní stíhání zastaveno, neboť podezřelý využil účinné lítosti, a v 18 případech byl podán státnímu zástupci návrh na podání obžaloby. V jednom případě z celkového počtu 82 případů byla věc ukončena usnesením podle § 159a odst. 2 trestního řádu pro nepřípustnost trestního stíhání, neboť trestní stíhání bylo promlčeno.

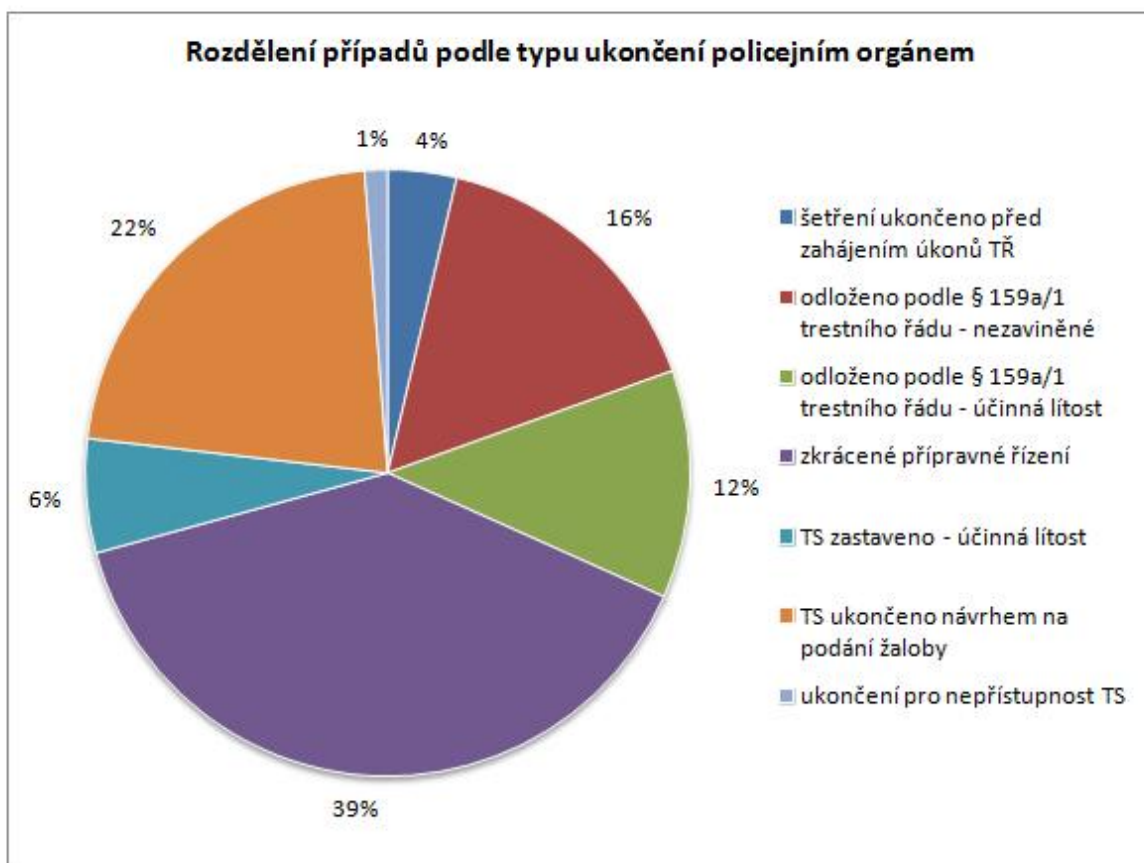
Graf č. 4 – Poměr případů, kdy pachatel využil účinné lítosti, k celkovému počtu 82 evidovaných případů zanedbání povinné výživy v letech 2010 – 2013

zdroj: Elektronická evidence Policie České republiky – evidence trestního řízení.
data získána: 28. 01. 2014

Z celkového počtu 82 evidovaných trestních případů využilo 18 % pachatelů zvláštního ustanovení o účinné lítosti, aby se vyhnulo odsouzení za trestný čin zanedbání povinné výživy.

Graf č. 5 – Rozdělení případů podle typu ukončení policejním orgánem

zdroj: Elektronická evidence Policie České republiky – evidence trestního řízení.

data získána: 28. 01. 2014

pozn.: TŘ - trestní řízení

TS - trestní stíhání

Ve zkoumaném období byla v 15 případech z celkového počtu 82 evidovaných případů využita účinná lítost a dlužné výživné bylo v plné výši uhrazeno v průběhu trestního řízení. To představuje zhruba jednu pětinu případů, u kterých by se mohlo zdát, že trestní řízení naplnilo svůj účel a vedlo k nápravě pachatele. Bohužel nezanedbatelné procento pachatelů zvláštní ustanovení o účinné lítosti spíše zneužívají a to opakovaně ve svůj prospěch a po ukončení trestního řízení proti nim pak výživné opět neplatí.

Pachatelé, kteří trestný čin zanedbání povinné výživy páchají opakovaně, totiž velice dobře vědí, že trestní řízení vedené v této věci, zejména pak fáze prověřování, je časově náročná a pouze výjimečně je kratší než 2 měsíce. Proto této skutečnosti zneužívají a mnohdy dluh na výživném uhradí až v poslední možné chvíli. Vyhnou se tak odsouzení a vzápětí se celý cyklus opakuje, oprávněný rodič musí celou anabázi s trestním oznámením absolvovat znovu a povinný rodič, který tak oprávněnému rodiči značně komplikuje život, není za toto opakované jednání nijak potrestán.

8.5 Ověření stanovených předpokladů

Před analýzou dat byly stanoveny celkem čtyři předpoklady a jejich potvrzení nebo vyvrácení předcházelo vyhodnocení informací získaných analýzou dokumentů. Vyhodnocení dat bylo zpracováno v předcházející kapitole.

Předpoklad č. 1

Předpokládá se, že u trestného činu zanedbání povinné výživy představují ženy menší procento pachatelů než muži.

Tento předpoklad byl potvrzen. Jak je zřejmé z grafu č. 2, v případě trestného činu zanedbání povinné výživy tvoří ženy pouze 12 % z celkového počtu 82 pachatelů.

Předpoklad č. 2

Předpokládá se, že víc jak 50 % pachatelů využije zvláštního ustanovení o účinné lítosti, aby se vyhnula odsouzení za tento trestný čin.

V tomto případě se daný předpoklad nepotvrdil. Jak vyplývá z grafu č. 4, pouze 18 % pachatelů z celkového počtu 82 evidovaných trestních případů využilo zvláštního ustanovení o účinné lítosti, aby se vyhnulo odsouzení za trestný čin zanedbání povinné výživy.

Předpoklad č. 3

Předpokládá se, že pro sjednání nápravy postačí, když pachatel bude v rámci trestního řízení aspoň jednou policejním orgánem prověřován pro podezření z trestného činu zanedbání povinné výživy a nadále si bude již svou vyživovací povinnost plnit.

Tento předpoklad potvrzen nebyl. Jak vyplývá z tabulky. č. 2, z celkové počtu 82 pachatelů bylo celkem 43 pachatelů (z toho 36 mužů a 7 žen) prověřováno v souvislosti s tímto trestným činem opakovaně, což je více jak 50 % pachatelů. Je tedy zřejmé, že jedno trestní řízení nemá na pachatele dostatečný vliv, i když mohlo dojít k uhrazení dlužného výživného a účel trestního řízení tak byl splněn.

Předpoklad č. 4

Předpokládá se, že méně než 25 % prověřovaných osob neplní vyživovací povinnost proto, že nemá dostatečný příjem, ze kterého by výživné mohli platit a do této situace se nedostali vlastním zaviněním.

V tomto případě se daný předpoklad potvrdil, jak je zřejmé z grafu č. 3. V 18 případech, což tvoří 22 % z celkového počtu 82 evidovaných případů, bylo jednání pachatele nezaviněné a tito pachatelé ve sledovaném období nedosahovali dostatečných příjmů, aby si mohli vyživovací povinnost řádně plnit.

Závěr

Tato diplomová práce byla zpracována s cílem seznámit s problematikou vyživovací povinnosti v obecné rovině, představit historický vývoj trestného činu zanedbání povinné výživy na území České republiky, současnou právní úpravu přečinu zanedbání povinné výživy a pojmy související. Dále pak porovnat slovenskou a českou právní úpravu tohoto trestného činu a přiblížit postup orgánů činných v trestním řízení při zaměření na fázi prověřování v trestním řízení v policejní praxi. V neposlední řadě na zkoumaném vzorku dat ověřit platnost čtyř stanovených předpokladů.

Teoretická část byla proto věnována teorii, popisu jednotlivých typů vyživovací povinnosti a právním normám, ve kterých jsou stanovené. Následně byla věnována pozornost trestnému činu zanedbání povinné výživy, a to jak z pohledu historie na území České republiky, tak v komparaci se slovenskou právní úpravou. Zmíněno bylo i s tímto trestným činem související zvláštní ustanovení o účinné lítosti. Dále byla charakterizována činnost policejního orgánu v trestním řízení v praxi se zaměřením na fázi prověřování a ukázkou kazuistiky trestného činu zanedbání povinné výživy. V praktické části byla na výzkumném vzorku dat metodou analýzy dokumentu ověřována platnost čtyř stanovených předpokladů.

Jako výzkumný vzorek byly vybrány trestní spisy evidované na Obvodním oddělení policie v Žamberku v letech 2010 až 2013. Vybraný vzorek představuje soubor 82 trestních spisů, u nichž byl metodou analýzy dokumentu zjišťován typ vyživovací povinnosti, právní kvalifikace, pohlaví pachatele, zda bylo jednání pachatele zaviněné či nezaviněné, kolik pachatelů využilo zvláštního ustanovení o účinné lítosti, aby se vyhnulo potrestání, a jak byla tato trestní věc policejním orgánem ukončena. Získaná data byla zpracována, interpretována a v závěru práce porovnána se čtyřmi stanovenými předpoklady.

Prvním ze stanovených předpokladů byl předpoklad, že u trestného činu zanedbání povinné výživy představují ženy menší procento pachatelů než muži. Tento předpoklad byl potvrzen. Jak bylo zjištěno, ženy tvoří 12 % z celkového počtu 82 pachatelů. Domnívám se, že hlavním důvodem je skutečnost, že v naprosté většině případů je péče o dítě svěřena

matce, ne otci. Navíc z pohledu psychologie bývá mateřské pouto silnější než otcovské a v soudní praxi se tak bývalí partneři setkávají s názorem „dítě patří k matce“. Přesto jsem se však setkala s několika případy, kdy se o děti vzorně staral otec, zatímco matka ve své roli naprosto selhala.

Druhým ověřovaným předpokladem byl předpoklad, že víc jak 50 % pachatelů využije zvláštního ustanovení o účinné lítosti, aby se vyhnula odsouzení za tento trestný čin. Ze zkoumaného vzorku 82 trestních spisů využilo zvláštního ustanovení o účinné lítosti pouze 18 % pachatelů, tento předpoklad tedy potvrzen nebyl. Z toho vyplývá, že naprostá většina pachatelů skutečně prostředky na zaplacení celé částky dlužného výživného nemá. Jelikož se však často jedná o desetitisícové dlužné částky, není se čemu divit. Nezanedbatelnou část skupiny pachatelů, kteří účinnou lítost využijí, tvoří recidivisté, kteří dlužné výživné zaplatí v poslední možné chvíli a trestní řízení vnímají jako prostředek, kterým mohou bývalému partnerovi zkomplikovat život. Tyto osoby však za takové jednání nelze nijak právně postihnout, což by bylo dle mého názoru vhodné změnit. Například právní úpravou stanovit počet možností využití zvláštního ustanovení o účinné lítosti.

Třetím ověřovaným předpokladem byl předpoklad, že pro sjednání nápravy stačí, když pachatel bude v rámci trestního řízení aspoň jednou policejním orgánem prověřován pro podezření z trestného činu zanedbání povinné výživy a nadále si bude již svou vyživovací povinnost plnit. Vzhledem k tomu, že z celkového počtu 82 pachatelů bylo celkem 43 pachatelů za tento trestný čin prověřováno opakovaně, kdy je tedy zřejmé, že během prvního trestního řízení nedošlo k nápravě pachatele, i když mohlo uhrazením dlužného výživného splnit svůj účel, se tento předpoklad nepotvrdil. Příčiny souvisejí úzce s argumentací u předchozího předpokladu. Trestní řízení samo o sobě a mnohdy i samotné odsouzení (kdy ve většině případů pachatel dostane tzv. podmínku) není dostatečně účinné k nápravě pachatele. Skoro ve všech případech jsem se u prověřovaných setkala s tím, že nejsou schopni rozlišovat roli partnera od role rodiče a se zánikem jedné automaticky přestávají akceptovat existenci druhé. Skutečnost, že se v budoucnu mohou dostat do situace, kdy budou oni sami potřebovat pomoc svých dětí, si vůbec nepřipouští.

Posledním ověřovaným předpokladem byl předpoklad, že méně než 25 % prověřovaných osob neplní vyživovací povinnost proto, že nemá dostatečný příjem, ze kterého by výživné mohli platit a do této situace se nedostali vlastním zaviněním. Bylo zjištěno, že v 18 případech, což tvoří 22 % z celkového počtu 82 evidovaných případů, bylo jednání pachatele nezaviněné. Tento předpoklad byl potvrzen. To svědčí o tom, že většina pachatelů neplatí ne proto, že by nemohli, ale proto, že nechtějí.

Trestný čin zanedbání povinné výživy je zvláštní oproti jiným trestným činům v tom, že je vždy znám podezřelý a to již při přijetí trestního oznámení. Fáze prověřování je proto soustředěna na shromažďování důkazů a prokázání zavinění pachateli a ne na vlastní zjišťování osoby pachatele. To však neznamená, že by policista měl nějak výrazně ulehčenou práci, neboť sama vím, jak obsáhlé a administrativně náročné bývá zjištění všech relevantních informací a v neposlední řadě jejich vyhodnocení, kdy se rozhoduje, zda je prokázáno zaviněné jednání pachatele.

Ze zkušenosti mohu potvrdit, že pachatelé trestného činu zanedbání povinné výživy jsou oproti pachatelům jiných trestných činů specifickou skupinou v tom, že ve většině případů se nedopouštějí jiného protiprávního jednání a do pozice pachatele tohoto trestného činu se často dostávají v přímé souvislosti s tím, že nejsou schopni se citově vypořádat s předchozím vztahem, oprostít se od negativní emoční zátěže, kterou rozchod s bývalým partnerem přinesl, a právo na výživu nevnímají jako právo na výživu svého potomka, ale jako cosi, co musí strpět ku prospěchu svého bývalého partnera.

Z celkem 82 případů bylo v 64 případech prokázáno pachateli úmyslné zavinění, což představuje 78 %. To dle mého názoru svědčí také o kvalitní práci policistů a státních zástupců.

Zpracováním této diplomové práce jsem nejen získala celkový přehled o dané problematice, který povede ke zkvalitnění mé práce, ale rovněž se mi podařilo naplnit shora uvedený cíl.

Seznam literatury

Publikace

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících, 7. dopl. a přeprac. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 1898. ISBN 978-80-7380-413-8.

ČENTĚŠ, Jozef a kol. Trestný zákon s komentářem, Eurokódex Poradca podnikateľa, spol. s r. o., Žilina 2006, 624. ISBN 80-88931-47-9.

FILÁK, Antonín. Zákon o Policii České republiky s komentářem: podle právního stavu k 12. 1. 2009, 285. Vyd. 1. Praha: Police history, 2009. ISBN 978-80-86477-49-7.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, 407. ISBN 978-80-7367-485-4.

IVOR, Jaroslav. *Trestné právo hmotné: všeobecná časť*. 2., dop. a prepracované vyd. Bratislava: Iura Edition, 2010, 532. ISBN 978-808-0783-082.

JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, 968. ISBN 978-808-7212-240.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Trestní právo hmotné: vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011, 151. ISBN 978-808-7212-844.

NESNÍDAL, Jiří. Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720). Český Těšín: Poradce, 2012, 320. ISBN 978-807-3653-361.

NOVÁ, Hana a Olga TĚŽKÁ. Vyživovací povinnost: praktická příručka s judikaturou a vzory. 1. vyd. Praha: Linde, 1995, 226. ISBN 80-856-4784-2.

NOVOTNÝ, František. Trestní zákoník 2010: stav k 1. 4. 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2009, 838. ISBN 978-807-3170-844838.

POLIŠENSKÁ, Petra. Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, 430. ISBN 978-80-7478-046-2.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, 3730. ISBN 978-807-4004-650.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 3586. ISBN 978-807-4004-285.

ZEZULOVÁ, J., VIKTORINOVÁ, M. Trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku – aktuální aplikační problémy. Státní zastupitelství, 2010, roč. 8, č. 6. ISSN 1214-3758.

ŽILINKA, Maroš. Trestný čin zanedbania povinnej výživy a podmiennečné zastavenie trestného stíhania. Trestněprávní revue, 2009, č. 8. ISSN 1213-5313.

Právní předpisy

Zákon č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961, o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 283/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 103/2013

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 1. 2012, sp. zn. 3 Td 1645/2011

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 3. 2002, sp. zn. 3 To 70/2002, R 21/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. 4 Tdo 250 /2012

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 6 Tdo 960/2011

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 8. 2001, sp. zn. 4 Tz 135/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. Tdo 1049/2012-23

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2008, sp. zn. 3 Tdo 760/2008, R 60/2009

Internetové zdroje

Epravo.cz: exekuce pozastavením řidičského oprávnění [online]. 2014 [cit. 5. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/exekuce-pozastavenim-ridicskeho-opravneni-88568.html>.

Portál veřejné správy: podání trestního oznámení [online] 2014 [cit. 18. 2. 2014]. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/152/167/4311.html>.

Diplomová práce Louthanová Kateřina. Trestný čin Zanedbání povinné výživy: diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 60 s. Vedoucí diplomové práce Petr Kybic [online] 2012 [cit. 23. 1. 2014] Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/4219/Diplomova%20prace%20Katerina%20Louthanova.pdf?sequence=1>.

Další dokumenty a zdroje informací

Kočová, Denisa. Vybrané otázky trestného činu zanedbání povinné výživy: bakalářská práce. Hradec Králové: Metropolitní univerzita, 2012, 64 s. Vedoucí bakalářské práce Miroslav Mitlöhner.

Seznam tabulek

- Tabulka č. 1** Přehled trestných činů zanedbání povinné výživy v letech 2010 až 2013 z hlediska právní kvalifikace
- Tabulka č. 2** Přehled trestných činů evidovaných v letech 2010 až 2013 z hlediska pohlaví pachatele a důvodu neplnění vyživovací povinnosti
- Tabulka č. 3** Přehled způsobů ukončení trestních spisů ze strany policejního orgánu

Seznam grafů

- Graf č. 1** Přehled evidovaných trestných činů zanedbání povinné výživy v letech 2010 – 2013
- Graf č. 2** Grafické znázornění poměru muži/ženy v celkovém počtu 82 pachatelů v letech 2010 – 2013
- Graf č. 3** Rozdělení celkového počtu 82 případů zanedbání povinné výživy evidovaných v letech 2010 – 2013 z hlediska zavinění
- Graf č. 4** Poměr případů, kdy pachatel využil účinné lítosti, k celkovému počtu 82 evidovaných případů zanedbání povinné výživy v letech 2010 – 2013
- Graf č. 5** Rozdělení případů podle typu ukončení policejním orgánem

Seznam příloh

- Příloha č. 1** Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výživného
- Příloha č. 2** Otázky k prověřování trestného činu zanedbání povinné výživy
- Příloha č. 3** Poučení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy

Příloha č. 1 Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výživného

Projekt optimalizace agendy výživného – výše výživného

Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti

Tabulka: Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti

Kategorie	Věk dítěte ¹	Procentuální rozmezí ²
1.	0 – 5 let	11 – 15 %
2.	6 – 9 let	13 – 17 %
3.	10 – 14 let	15 – 19 %
4.	15 – 17 let	16 – 22 %
5.	18 a více let	19 – 25 %

OBECNĚ - NA VÝŽIVNÉ JDE 1/3 PŘÍJMU RODIČE

¹ Určení věkových kategorií vychází z analýzy ČSÚ.

² Pro vyměření výživného z měsíčního čistého příjmu povinného rodiče. Čistým příjmem se rozumí příjem upravený o odpočty odvodů na zálohy daně z příjmu a odvodů na platby sociálního zabezpečení, zpravidla zjišťovaný jako průměr za posledních 6 – 12 měsíců.

Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti

Odůvodnění

Tabulka obsahuje doporučenou výši výživného na nezaopatřené dítě v pěti kategoriích (0-5, 6-9, 10-14, 15-17, 18 a více) a to podle věku dítěte. Jednotlivé věkové kategorie (sloupec 2) byly nastaveny podle období, ve kterých v životě dítěte obvykle nastávají podstatné změny spojené se zvýšenými výdaji na dítě (začátek školní docházky, započítání přípravy na další povolání na střední škole, studium na vysoké škole apod.).

Výše výživného (sloupec 3) je stanovena jako rozmezí procentuálního dílu z měsíčního čistého příjmu povinného rodiče. Je stanovena spodní a horní hranice, přičemž spodní hranice bude využita zejména v případech, kdy povinný má více než jednu vyživovací povinnost. Soud pak určí výživné pro každé dítě výběrem procentuálního dílu při spodní hranici rozmezí pro příslušnou věkovou kategorii a prostým součtem zjistí doporučenou celkovou výši výživného. I v tomto případě platí, že takto zjištěná výše je pouhým doporučením, které může být dále upraveno v závislosti na konkrétní situaci daného případu, zejména s přihlédnutím k odůvodněným potřebám oprávněného dítěte, jakož i ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného.

Čistým příjmem se rozumí příjem upravený o odpočty odvodů na zálohy daně z příjmu a odvodů na platby sociálního zabezpečení, zpravidla zjišťovaný jako průměr za posledních 6 – 12 měsíců. Konkrétní výše v jednotlivých kategoriích byla stanovena na základě údajů ze statistik Českého statistického úřadu³ a zohledněn byl rovněž vývoj výdajů domácností uvedený v materiálu Ministerstva práce a sociálních věcí - Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2009 a predikce na další období.

³ Pro určení rozmezí byla použita analýza „Náklady na výchovu a výživu dětí“ z roku 2003 a Statistika rodinných účtů z roku 2008 Českého statistického úřadu (ČSÚ).

Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti

Prověřování trestného činu zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku)

Otázky kladené oprávněné/mu při prověřování trestného činu zanedbání povinné výživy:

1. Kdy a kolik dětí se narodilo v manželství nebo jiném poměru, jak dlouho tento poměr trval.
2. Kterým soudem a pod jakým č. j. bylo rozhodnuto o nezletilých, komu byly svěřeny do výchovy a komu bylo stanoveno výživné.
3. Kdy, kterým soudem a pod jakým č. j. byl povolen výkon rozhodnutí na stanovené výživné na jednotlivé nezletilé.
4. Zda byly částky na výživné zvyšovány či snižovány.
5. Zda žádal soud o snížení výživného, případně proč nežádal.
6. Jakým způsobem bylo výživné povinným plněno (zaměstnavatelem, z volné ruky).
7. Zda a kým byl naposled povinný pro § 196 trestního zákoníku soudně trestán
8. Jak vysoký dluh povinný na běžném výživném způsobil, za dobu od-do, rozepsat za jednotlivé měsíce.
9. Zda nezletilé děti netrpěly nouzí, zda oprávněný dostával sociální podporu či jiné dávky.
10. Zda povinný projevoval zájem o nezletilé děti, či jinak přispěl na jejich obživu, ošacení, potraviny atd.
11. Kolik činí celkem dluh na běžném výživném za sledované období.
12. Zda se povinný placení vyhýbá a z jakého důvodu.
13. Kde se povinný zdržuje, případně kde je zaměstnán nebo jiné údaje o povinném, mající vztah k trestné činnosti.
14. Zda se povinný zajímá o zaměstnání, je-li bez pracovního poměru.

Otázky kladené povinné/mu při prověřování trestného činu zanedbání povinné výživy:

1. Kdy, jakým způsobem, kým, v jaké výši a od kdy byla určena vyživovací povinnost.
2. Zda tato vyživovací povinnost byla zvyšována či snižována.
3. Zda je nařízen výkon rozhodnutí srážkou ze mzdy.
4. Zda jsou další osoby, ke kterým má vyživovací povinnost.
5. Výdělkové poměry povinného ve sledovaném období
 - výdělky po jednotlivých měsících
 - u jaké organizace pracoval, kde, v jaké pozici, po jakou dobu, v případě ukončení pracovního poměru uvést důvod
 - zda se ucházel o nové zaměstnání
 - zda se zaregistroval na Úřadu práce, pobíral podporu v nezaměstnanosti a mu byla nabídnuta práce

- zda má vedle hlavního pracovního poměru i vedlejší pracovní poměr
 - jeho pohledávky a dluhy ve sledovaném období
 - jeho majetkové poměry
6. Výše životních měsíčních nákladů.
 7. Jakým způsobem si plnil vyživovací povinnost a proč si tuto řádně neplnil.
 8. Zda vyživovací povinnost plní náhradním způsobem např. v naturální formě.
 9. Zda vyvinul maximální úsilí ke splnění vyživovací povinnosti.
 10. Zda měl zdravotní problémy, které by mu bránily pracovat a výživné tak řádně platit.
 11. U osob samostatně výdělečně činných se zajímat zda se nedostali do krachu.

Příloha č. 3 Poučení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy

Č. j.

Počet stran:

POUČENÍ
osoby podezřelé ze spáchání přečinu Zanedbání povinné výživy podle § 196/1 tr. zákoníku

§ 196 trestního zákoníku (zákona č. 40/2009 Sb.) - Zanedbání povinné výživy

- (1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.
- (2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.

§ 196a trestního zákoníku - Zvláštní ustanovení o trestání

Pachatel trestného činu zanedbání povinné výživy (§196) může soud uložit jako přiměřené omezení a přiměřené povinnosti uvedené v (§ 48 odst. 4) i přiměřené omezení, aby se zdržel řízení motorových vozidel. Toto přiměřené omezení soud uloží zejména tehdy, je-li důvodná obava, že povinnost uhradit dlužné výživné bude mařena nebo ztěžována. Podle § 55 odst. 2 tr. zákoníku (novela č. 390/2012 Sb. účinná od 23.11.2012) - "Za trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 nebo 2 lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody jen za podmínky, že uložení takového trestu vyžaduje účinné ochrany společnosti nebo není naděje, že by pachatele bylo možno napravit jiným trestem".

§ 197 trestního zákoníku - Zvláštní ustanovení o účinné lítosti

Trestní odpovědnost za přečin zanedbání povinné výživy (§196) zaniká, jestliže přečin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek.

Jako osobu podezřelou ze spáchání přečinu zanedbání povinné výživy dle § 196 trestního zákoníku Vás poučuji ve smyslu ustanovení § 197 tr. zákoníku - zvláštní ustanovení o účinné lítosti, že podle tohoto ustanovení Vaše trestnost pro podezření z uvedeného přečinu zanikne, jestliže čin neměl trvale nepříznivých následků a Vy svoji povinnost DODATEČNĚ splníte dříve, než soud prvního stupně počne vyhlášovat rozsudek.

Svým podpisem ztvrdzujete, že jste byl ve smyslu ust. § 197 tr. zákoníku poučen, poučení jste zcela porozuměl, bylo Vám jasně a zřetelně vysvětleno a berete je na vědomí.